

← לָכֵם: 1 לו אַךְ מַעֲיֵן וּבֹר מְקוֹה־מַיִם
 יִהְיֶה מְהוֹר וְנִגַע בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: 2 לו וְכִי
 יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל־כַּלְיָרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר
 יִזְרַע מְהוֹר הוּא: 3 לו וְכִי יִתְנַמְּיִם עַל־

לו בָּרַם מַעֲיֵן וְגוֹב בֵּית כְּנִישׁוֹת
 מַיָּא יְהִי דְכִי וְדִקְרַב בְּנִבְלָתָהוֹן
 יְהִי מְסָאָב: 2 לו וְאָרִי יִפֹּל
 מִנִּבְלָתָהוֹן עַל כַּל בַּר זָרַע זָרוּעַ
 דִּי יִזְרַע דְכִי הוּא: 3 לו וְאָרִי

לקט בהיר

רש"י

→ חס רכב לקיימן בעוממתן רשאי (ח"ט): 1 (לו) אך
 מעין ובור מקוה מים. המחזרים לקרקע"י חין
 מקבלין עוממה, ועוד יש לך ללמוד"י: יהיה מהור.
 העובל בהם מעוממתו (ח"ט): 2 ונגוע בנבלתם
 יטמא. אפילו הוא בתוך מעין ובור"י ונגוע
 בנבלתם* יטמא (ח"ט), שלא תאמר ק"ו חס מטמא
 את העמאים מעוממתם ק"ו שילול את הטמא*
 מליטמא, לכך נאמר ונגוע בנבלתם יטמא: (לו) זרע
 זרוע. זרועה* של מיני זרעונין"י, זרוע שם דבר
 הוא, כמו (דניאל ה' י"ג) וייתנו לנו מן הזרעים: מהור
 הוא. (למדך הכתוב"י) שלא הוכשר ונתקן לקרות
 אוכל* לקבל עוממה עד שיזוהר עליו מים (ח"כ - חולין
 י"ו): 3 (לח) וכי יותן מים על זרע. לאחר שנתלש,
 שאם תאמר יש הכשר במחזור, חין לך זרע שלא
 שינוי נסחאות * בטומאה - בטומאתם. * הטהורים. * זרע. * להיות אוכל לקבל
 טומאה עד שיבא (רמב"ן).

וכלים טמאים מאן דכר שמיא, ובפרט אומרו תיבת "אך" חין לו שום הבנה על פי פשוטם לדרך הב', ועוד חקר אות ב"ח
 שהיל"ל במעייין ובמקוה, לזה נריך לדרוש לר' יודא ור' יוסי ב' דרושים ביחד (ג"א): (עד) פסוק זה מיותר הוא שכבר
 נאמר כל הגוגע בהם בנותם יטמא, גם חין זה מקומו, ודאי שמחזור ומקושר הוא על מה שסמון לו, לאשמעינן חידוש
 שהטובל ושרץ צידו לא עלתה לו טבילה, לפי שהיתה סברה מכת ק"ו שיעלה לו טבילה, ובת"כ ליטא ק"ו זו (אפשר שמדרש
 אחר ראה רבינו), אלא שהיה סברה ללמוד מקוה מים מקרקע, שהקרקע מטמא זרעים טמאים הנזרעים בתוכו וגם המקוה
 מטמא טמאים שטובלים בתוכו, ח"כ יש סברה כמו שהמחזור לקרקע חינו מקבל עוממה הגם שהשרץ נוגע בו לפי שהארץ
 מזילתו, כמו כן מקוה יציל על האדם שבתוכו הגם שהשרץ צידו, לזה נריך קרא שלא כן הוא, ע"כ תוכן ת"כ, והנה סברה זו
 של ת"כ נכון מאוד, משא"כ ק"ו של רש"י יש להשיב עליו, שמה שמטמא המקוה את הטמא הוא רק אחר שפרוש ממנו
 הטומאה, גם עבר עליו יום אחד או שבועה ימים, והיאך נלמד ממנו שיעטור את מי שהטומאה עושה לבוק בו (ג"א), ואין
 קושיא, שרבינו רש"י הרודף והטורח לפרש פשטא דקרא הוליא ק"ו זו מן הפסוק עו"ה: הגם שאך מעייין ובור מקוה מים
 יהיה טהור אעפ"כ ונגע בנבלתם יטמא, והבן (בד"א): (עה) תיבת זרע וכיוצא בה אינה משתנית מנקודתה אם היא
 סמוכה ונקשרת עם תיבה שלאחריה, כמו תורה - תורת משה, ולא ניכר אלא לפי הענין המכריח לומר כן, וזה כוונת רבינו
 כאן לתרץ ולפרש שהכתוב אומר זרע זרוע והם כל אחד שם דבר, ולמה ח"כ לומר דבר אחד ב' פעמים, לזה אמר שתיבת זרע
 הוא שם כולל לכל מין זרע בין דבר אוכל בין לאו, והוא נקשר ונסמך לתיבת זרוע, וכאלו אמר זרע של זרוע, ותיבת זרוע הוא
 שם דבר על זרע העומד לזרוע, ומה שאמר רש"י זרוע שם דבר הוא חין כוונתו לומר שתיבת זרע לאו שם דבר הוא, אלא
 דרכו של רש"י לקרות את שם דבר הנסמך "דבוק" ואינו קורא אותו שם דבר, והכפל מורה על מיניס הרבה, כלומר כל מין
 ומין זרע שהוא זרעונים, וגם בל למעט דברים הנקראים זרע ואינם של זרעונים, והכתוב בעצמו מפרש כוונתו באומרו אשר
 יזרע פי' העומד לזרוע: (עו) פי' מדאמר בפסוק הסמוך שאם בלו עליו מים קודם נגיעת הנבלה הוא טמא מכלל שפסוק
 זה מיירי שנגע בו הנבלה בלי ביאת מים קודם, והנה מה שכבר למדנו דבר זה לעיל בפסוק ל"ד חין קושיא, ב' תשובות

יתקבון מ"א עד
 מנבלתהון עליו
 לכוון: לו וארי ימו
 היא לכוון למיכר
 יהי מסאב עד 1
 מנבלתה יצבע

הוכשר (ח"ט): מ"א
 משקין"י, וצין (נפ)
 לתוכן, הכל נדרש
 עליו. אף משניגב
 אלא להיות עליו ש
 עוממה פעם ל
 (לט) בנבלתה.

שינוי נסחאות * זרע נוסף בה
 פסוקים הללו כאן, יל
 חרס חין נריך לכפול
 שנגע בהם שרץ וכתו.
 שאם אתה אומר לה
 להעמיס זאת גם ברוש
 ופסוק הקודם במחזו
 הוכשר, ומה שאין לו
 זאת אפשר לתרץ, שב
 השדות במים שאובים
 יבא עליו מים במחזו
 המחזור, משא"כ כאן
 טהור רק באופן שז
 שידענו מן הכתוב שג
 וההכרח לכלול שאר ג
 (ת"כ), ולפי"ז תיבת
 מקום לאסור גם שא
 דרשמו וכוון רחוקים
 דוקא: (עט) עיין ל
 עליהם (על הזרע ועו
 בתוכו תלב ומוט, אבו

מ. והאוכל

לנגוע ולנושא שהו
 הכתוב כפשוטו

צני מקוואות - 10

6) אגילא קנהרור

7) הטיבונין בין צואתן לזכרם

15) האור מקוה ומצין

8) חילוקי צניא קין מקוה ומצין

→ וְכִי־יִטְהַר הַזֵּב מִזּוּבּוֹ וְסָפַר לוֹ
 שִׁבְעַת יָמִים לְטַהַרְתּוֹ וְכַבֵּס בְּגָדָיו
 וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר: י' וּבַיּוֹם
 הַשְּׁמִינִי יִקְחֵלּוּ שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי
 בָּנֵי יוֹנָה וּבָא | לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח
 אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנֵּם אֶל־הַכֹּהֵן: טו וַעֲשֵׂה
 אִתֶּם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאֵת וְהָאֶחָד עֲלֶה
 וְכִפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזּוּבּוֹ: ס
 ששׁי שביעי כשהן מחוברין טז וְאִישׁ כִּי־תִצֵּא
 מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת־
 כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: י" וְכֹל־בְּגָד
 וְכֹל־עוֹר אֲשֶׁר־יְהִיָּה עָלָיו שִׁכְבַּת־זֶרַע
 וְכַבֵּס בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: י" וְאִשָּׁה
 אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַּת־זֶרַע
 וְרַחֲצוּ בַּמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעֶרֶב: פ

מאן דאע ישתטף במיאי: יג וארי
 ידכי דוקנא מדוכה וימני לה
 שבעת יומין לרכותה ויצבע
 לבושותיה ויסחי בשרה במי
 מבוע וירכי: יד וביומא תמינאה
 יסב לה תרתין שפנינן או תרין
 בני יונה וייתי לקדם יי לתרע
 משכן זמנא ויתגנון לכהנא:
 טו ויעבר יתהון כהנא חד
 חטאתא וחד עלתא ויכפר
 עלוהי כהנא קדם יי מדוכה:
 טז ויגבר ארי חפוק מנה שכבת
 זרעא ויסחי במיאי ית כל בשרה
 ויהי מסאב עד רמשא: יז וכר
 לבוש וכר משך די יהי עלוהי
 שכבת זרעא ויצמבע במיאי ויהי
 מסאב עד רמשא: יח ואתתא די
 ישכוב גבר יתה שכבת זרעא
 ויקחון במיאי ויסאבון עד רמשא:

יצבע
 מסאב
 בה
 זמנא
 ויהי
 חספ
 וכר

וענין
 גליו
 זמנא
 שלא
 זעב
 יליא
 מדך
 זכר
 רש
 יכו
 הוי

זיס
 כנר
 נשר
 פיו
 בג
 זולו

כז
 יקי
 זני
 וש
 זח
 זכ
 זר
 יי

לקט בהיר

רש"י

אומר זה הסעו: (יג) וכי יטהר. כשיפסוקי (ח"כ -
 מגילה ח'): שבעת ימים לטהרתו. שבעת ימים
 טהורים מטומאת זיבה (יח), שלא יראה זוב, וכולן
 רלוּפין (ח"כ - ג' ס"ה): (יח) ורחצו במים. גזירת
 מכה הזב, ואז חפילו לא נגע זו מטמאה, וישבר, לפי שאין לו
 טהרה במקוה: (כד) כשיפסוק מלזב ריחו, וכמו שאמר
 הכתוב מזובו פי' ולא מטומאתו, וקורא אותו "טהר" הגם
 שטמא גמור הוא כמו מקודם עד שיספור ויטבול ועריב
 שמשו ויביא קרבנותיו, משום שאין עוד טומאה יולאת ממנו
 ויכול להתחיל למנות ולספור ימי טהרתו (ג"א), ובמגילה פירש"י אין צריך לטבול קודם ספירה עכ"ל: (כה) שהלא אמר
 הכתוב לטהרתו שפירושו לנורך טהרה, א"כ נשמע שז' ימים הללו צריכים להיות טהורים שלא יראה בהם טומאה, וכל זה

אור החיים

הדרך טומאה זו כמשפט אשר זו הוא דהיינו (ח"כ) להשוות לה משפט רחילתה לכל התנאים
 שטומאה צד' וג' ראיות אינה אלא צד כמובן הרמזים צדן רחילתו. ואם האמר אם לזה נחבין
 מאומרו טומאתו ולא של זכב: הפסוק לא הוב לריך והיינו לומדים כן מאומרו
 יח. ורחצו במים. טעם זכרון רחילתו (יח) אז"ל ואשכ בתוספת ו' מוסוף על ענין ראשון להשוות

אור בהיר

קלו) הלא כנר אמר צפ' ט"ו.

נִדְתָהּ כְּלִימֵי זָוָב טְמֵאתָהּ כִּימֵי
 נִדְתָהּ תִּהְיֶה טְמֵאתָהּ הוּא: כו כָּל־
 הַמְשָׁכָב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו כְּלִימֵי
 זָוָבָה כְּמִשְׁכָּב נִדְתָהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־
 הַכְּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו טְמֵא יִהְיֶה
 כְּטְמֵאת נִדְתָהּ: כז וְכָל־הַנוֹגֵעַ בָּם
 יִטְמָא וְכֵסֶם בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטְמֵא
 עֲרֵה־עָרְב: זכ וְאִם־יִטְהַר מְזוּבָה →

ארי תרוב על רחוקה כל יומי
 רוב סובתה כיומי רחוקה תהי
 מסאבא היא: כו כל משכבא די
 תשכוב עלוהי כל יומי רובה
 כמשכב רחוקה יהי וכל מנא
 די תתב עלוהי מסאב יהי
 כסאבט רחוקה: כז וכל דיקרב
 בהון יהי מסאב ויצבע לבושוהי
 ויסחי כמא ויהי מסאב עד
 רמשא: כח ואם רביאת מרובה

לקט בהיר

רש"י

ימים הללו באים י"א ימים שנקראו ימי זיבה (ולמדו חז"ל
 זאת מן המקרא, וקצת מפרשים וביניהם הר"מ צמז"ל
 סוצרים שהוא הלכה למשה מסיני), ואחר הי"א יום בלא שוב
 ו' ימי גדה ואחריהם י"א ימי זיבה וכן הוא עד שפסקה
 מלראות וקבעה וסת אחר אז החל סדר זה עוד הפעם
 מתחלפה, ואמר הכתוב שהמדובר עד עתה היה מן ימי גדה
 ומכאן ואילך נדבר בלא עת נדחה פי' לא בימי גדה אלא
 בימי זיבה, וזה אחר ששלמו וילאו ו' ימי נדחה, כדי שלא
 תחשב שגם עתה המדובר בימי נדחה אלא שעד עתה היתה
 ראיה אחת כלומר יום אחד ועתה ימים רבים: טל) ר"ל מה שאמר הכתוב
 כל מה דכתיב אחריו, בין על מה שאמר בלא עת נדחה ובין על מה שאמר על נדחה, לפי
 שמג' כתובים הללו למדנו הי"א ימי זיבה, לזה כל ג' ימים רלופים שתרצה ז"א ימים הללו בין בתחלתן בין באמצעם ובין
 בסופן היא נעשה זבה ולא נדה, משא"כ בז' ימים שבין זיבה לזיבה אי אפשר שמהיה זבה, שבכל אופן שתרצה היא נדה ולא
 זבה: מ) דע שהלימוד וסדר דרשת הכתובים משונה כאן ברש"י מאשר בת"כ, וכן בגמ' אפילו לפי גירסת רש"י יש שינוי,
 והאריכו זה המפרשים ליישב דברי רש"י להיוחס מחאימים עם הגמ' או הת"כ, ואחר הדחוקים נשארו בל"ע (ואני לקצר
 באחי) והעיקר בזה שמאחר שהאמת היא אחר דרשת חז"ל שי"א יום יש בין ז' ימי נדוח מיישב רש"י פשטי הכתובים
 שמדברים באותן הי"א ימים, וכל שאין נפ"מ יוצא לענין דינא והלכה אין קפידא (ג"א): מא) זה מליצה מפקוק במלכים
 א' (כ' מ') זה משפטך אמה חרלתי: מב) ויש חומרא גם נדה שאין שיעור לראייתה, שאפילו ראתה טיפת דם כחרדל
 טמאה ז' ימים, משא"כ זבה לא נעשה רק בג' ימים, אבל אם לא ראתה רק יום אחד או ז' ימים לא נעשה זבה ואינה נריכה
 ז' ימים אלא שומרת יום כנגד יום, והוא עו"ה: אם ראתה יום א' נריכה להמתין כל יום ז' שמא תראה, ואם עבר יום ז' ולא
 ראתה תטבול ותעריב שמשה ביום ז' ואור ליום ג' טהורה היא, ואם תראה גם ביום השני נריכה להמתין כל יום ג' שמא
 תראה בו, ואם עבר יום הג' בלא ראיה תטבול ולערב אור ליום ד' טהורה: מג) פי' מן הכתובים שצפרשה:

נדע ע"ג: א) כי תזוב. את ג' הימים הללו: על
 נדתה. מושגל מנדחה יום א' ז', זו היא זבה,
 ומשפטת חרוץ* (כז) צפרשה ז', ולא כדת הנדה, שזו
 טעונה ספירת ז' נקיים וקרצן, והנדה אינה טעונה
 ספירת (ז') נקיים, אלא שצעת ימים תהיה נדתה
 בין רואה בין שאינה רואה, ודרשו (רבותיו)
 צפרשה, זו י"א יום שבין סוף נדה לתחלת נדה,
 שכל שלשה רלופין שתרצה בלאחד עשר יום הללו תהא
 שנינו וסתמות: חרות.

אור החיים

ואשכח מיותרת ודרשו לכת ג' שנים ויום אחד:
 כח. ואם עברה מזובה וספרה וגו'. לריך לדעת
 גזירת הכתוב באיזה מקום הוא, אם
 הספירה היה לו לומר תספור לה, ואם אחר תעבר

לא היה לו לומר ואחר, ונראה על פי מה שאמרנו
 בחורת כהנים וזה לשונם ואם עברה מזובה
 כשתפסוק מזובה ע"כ. לפי זה תהיה גזירת הכתוב
 תיבת מזובה, והכי קאמר ואם עברה חדע מאיזה

וּסְפָרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהַר:
 שביעי כט וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח לָהּ שְׁתֵּי
 תְּרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהִבִּיֵּאתָ אוֹתָם
 אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ל וַעֲשֵׂה
 הַכֹּהֵן אֶת־הָאֵחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֵחָד
 עֲלֵה וּכְפַר עָלֶיךָ הַכֹּהֵן לְפָנַי יְהוָה
 מִזֹּב טְמֵאתָה: מ מפטיר לא וְהוֹרַתְּ אֶת־
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאתָם וְלֹא יָמָתוּ
 בְּטְמֵאתָם בְּטְמֵאִים אֶת־מִשְׁכְּנֵי אֲשֶׁר
 בְּתוֹכָם: לב וְאֵת תּוֹרַת הַזֹּב וְאֲשֶׁר
 תִּצְאָ מִפִּנּוֹ שְׁכַבְתָּ־זָרַע לְטְמֵאתָ־בָּהּ:
 לג וְהִדְוָה בְּנִדְוָתָהּ וְהִזִּיב אֶת־זוֹבוֹ לְזָכָר

וּתְמַנִּי לָהּ שִׁבְעַת יוֹמִים וְכֹתֵר בֵּן
 תְּרִיִּים כט וּבַיּוֹמָא תְּמִינָאָה תִּסַּב
 לָהּ תְּרִיִּים שְׁפִינִין אוֹ תְּרִין בְּנֵי
 יוֹנָה וְתִמְנִי יְתְהוֹן לְוַת פְּהִנָּא
 לְתַרְע מִשְׁכְּן זְמָנָא: ל וַעֲבַד
 פְּהִנָּא יְת חַד חֲטָאתָא וְיְת חַד
 עֲלִתָא וּכְפַר עֲלֵה פְּהִנָּא קְדָם יי
 מְדוּב סוּכְתָהּ: לא וְתִפְרִשׁוּן יְת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסּוּאֲבַתְהוֹן וְלֹא
 יָמוּתוּן בְּסוּאֲבַתְהוֹן בְּסֻאֲבַתְהוֹן יְת
 מִשְׁכְּנֵי דִי בִּינְיָהוֹן: לב דָּא אוֹרִיתָא
 דְּרוּבְנָא וְדִי תְּפוּק מְנָה שְׁכַבְתָּ
 זָרַעָא לְאִסְתָּאָבָא בָּהּ:
 לג וְדָרְסוּכְתָהּ בְּרַחוּקָה וְדָרְדָּאִיב

ית דובה לך
 די ישכוב עם מק

(ח"ס): (ג) והזב או
 שלש ראיות (ח")
 חסלו

ושניהם מטמאין טומ
 הרחיבו את הדיבור מ
 גמור בעל ג' ראיות ל
 הכתוב למה
 דה

לקט בהיר

רשי"י

זכר (שס - שס): (לא) והורתם. אין מורה אלא
 פרישה (ח") (אונק), וכן (שפ"ח ד') מורה אחר, וכן (נר"ה)
 מ"ט כ"ו מיר אחיו (ח"ס): ולא ימותו בטמאתם.
 הרי הכרת של מטמא מקדש קרוי מיתה (ח") (ספרי חקת
 י"ע י"ג): (לב) זאת תורת הזב. בעל ראיח אחת (ח")
 (ח"ס), ומכו תורתו: ואשר תצא ממנו שכבת
 זרע. הרי הרי הוא כבעל קרוי (ח") עמא עומאת ערב

(מד) ואינו מלשון אזהרה ש"כ חסר ה"א, ולא מלני
 שיחסר בלמנע המיכה, אבל עתה שחסר הנו"ן זה משפטו,
 שנלע הנו"ן בדגוש שבוי"ן, וכאלו כחז והגורחם, ומשום
 דקשה למבטאו ניתן דגוש בוי"ן והוא ממלא החסרון, וכמו
 (יהושע ב' י"ג) והללתי את נפשותיכם, שחסר המ"ם או
 הנו"ן (רא"ם), וכן פירשו אונקלוס ויוז"ע, גם האבן עזרא
 ז"ל. וזה פירוש המיכה, אבל ענינה אה"ג שהיא אזהרה
 שיפראו ויבדלו את בני מטומאתם קודם שיכנסו לעזרה,
 וזה לא יקשה לך שאמרו חז"ל צ"כ והורתם את בניי הרי זו אזהרה (ב"ב): (מה) פי' בלמנע כרת הוא חייב ולא מיתה
 בידי שמים כדכתיב צ"ח חקת, והכחזב קראו מיתה לומר שלא רק הנפש נכרתה אלא יש בו מיתה גוף ג"כ (מלבי"ם), ועוד
 לומר שלא רק זרעו נכרת אלא גם הוא בעלמו (ג"א): (מו) משום ימורא דב' קראי דרשו בו חז"ל שזא לומר מה שלא
 נאמר למעלה צפרשת הזב, כי לעיל צפסוק ב' וג' למדנו כשראה ב' ראיות או ג' ראיות, וזא הכחזב כאן ולימד אס לא ראה
 רק ראיה אחת (רא"ם): (מז) מדפתח צב שאמר זאת תורת הזב ולא סיים מיד לומר והזב את זבנו, אלא הפסיק בצעל

וְאֶרְבַּעָה אֲ
 אֲנַחְנוּ יִשְׁבִּי
 וּמְתָנוּ שָׁם וְ
 יִחִינוּ נַחֲוִיה
 וַיִּבְאוּ עֲדִיקָ
 מַחְנֵה אֲרָם

אור החיים

עברה, לא תחשוב שזכחתיך הזב נסתלק
 עומאה ממנה, לא כן, שלא נסתלקה אלא עומאת
 הזב עלמו, והוא אומר מזובה אבל לא עומאה
 מגע זב, ועודנה עומאה ולריך לספור ז' נקיים,
 והוא אומר וספרה לה וגו' ואחר תטבר מכל:
 חסלת פרשת מצורע

זמן תקרא עברה מזובה מעת נפסק זובה נקראת
 עברה לספור ז' ימים, והוא שאמרו כשתפסוק
 מזובה והבן. ותמלא שפרש"י צפרק קמא דמגילה
 (ח") וזה לשונו כשתפסוק מזוב' לאלתר תספור
 שאינה צריכה לעבול קודם והוא מכון למה
 שכתבתי. עוד נראה לפרש הכחזב על זה הדרך ואם
 עברה פירוש נסתלק הזב שכן הוא משמעות תיבת

אף מקוה כ"ש וע"כ לאדם איירי דלכלים גם לדין מקוה מטהר
 כ"ש רק חמשים בטלו אי"ו לאדם איירי ואין דרשין אך מעשין
 כ"ו דרשין דמים לכל גופו כ"ו והוא כל ה"כ או מה מעשין
 מעט כ"ש כ"ו ש"מ דלאו חסמכתא הוא רק דרשא גמורה ולאדם
 כפשתא דת"כ ולא בעי מ' סאה רק טבילה כל גופו כ"ש. אמנם
 אין בידינו להכריע בין אבות העולם. ולכאורה לדעת אלו הפוסקי'
 הדרא קושית לדוכתא מאי פריך טבילה בחמין מי איכא הא משכחת
 לה במעשין קטן ונתן לחובו שאובין ואולי נחזק לדעתם כעשת
 קאה גדולי ראשונים האוסרין מקוה של חמין מעטם גזירת מרחלות
 משום דמיה לשאובין במצואר במרכיב בשם ר"ח ועוד גדולים רק
 כ"כ הדיור במקדש דחין שבות כ"ו וגם רק מעט להפיג ליחור
 במצואר במשנה. וקאה סמך לזה מן הירושלמי אליבא דרי יהודה
 ולפי"ו ק' טובה על המנהג שהבגנו עשה במקוואות חמין וכבר
 לווחו ע"ז קמחי דקמן. ובאמת הסוגיות אלו דכי יש טבילה בחמין.
 נועלין בפנינו את כל הקולות דמשמע דחין טבילה רק בחמין טבירי
 ולפי"ו. גם מסוגי דיומא שהוכיחו חוס' דבעין מ' סאה במעשין
 לריכין לישב לדעת הר"י והרמב"ם דאולי מפני הרואין שלא
 ידעו משך המעשין הלריכו שיעור מקוה דכל"ו אף לדעת חוס' של
 כיון שמצואר למעשין כשפ"ה למה לריך שיעור הא במעשין עלמו
 ה"י מ' סאה אי"ו הכל מפני הרואין וא"כ גם שאיבה פסול מפני
 הרחי כן י"ל לישב לדברי הגדולים הלאה:

ארעא לחלו מלחלה וצטו מ' סאה במקום א' וע"כ במעשין
 איירי דמקוה לא שייך לחלו. והר"ש ז"ל כ' שאין להשיב על זה.
 ואולם לפ"מ אין קושי כלל דהכונה על מקוה הנעשה במקום
 נהרות ובדאי ארעא מלחלה ואפי"ה אין שם מעשין עליהן כיון
 שאין מחוברין לנה' כשפ"ה וכמצואר בחוספתא וצמ"ס ז"ל.
 וכן פירש"י ז"ל שהמים הנוצטין בחין מטהר גדול ע"ש. וזה אמת
 ברור ביישוב קושי' זו לדעת הר"י ורמב"ם ורש"ד וכמה גדולים
 וכבר כ' ראי' לדבריהם מן הירושלמי. וא"כ לפ"ו ודאי נפל כל
 דדי היתר השאובין במקוואות שלנו בצירה. כי מאן מפיש אי"ו
 מקוה היא בחר נוצט מעלמו ואי"ו מלך הנהר וצפרע במדינות
 העומדות בין הנהרות וצטו המים ואין מעשיות מים נמלאים
 שם כלל אשר בודאי רוב בארות שלהם הן מימי הנהרות הסמוכים
 להן דרך לחלוות הארץ ודאי אין דין מעשין להם כלל. וחלילה
 להן להקל בשום ד' מלדדי השאובין כי יוכלו לזכ' לידי איסור כרת
 ברוב שאובין לדעת כל הפוסקים אף המקולין במעשין ולא יהיה
 להם על מי שיסמוכו כלל:

אך לכאורה סחירה לזה דברי הרמ"א ז"ל בשם הר"ש ז"ל
 צמ"ס י"ב ש' דמוחר להפור צד הנהר מקוה ואף שאין
 בו מ' סאה כיון שאינו רואין החלולות שצנייבם אף שאין נקצ'
 כשפ"ה כ"כ. וכן יראה מד' המחבר שם דמזרפין נקבים דקים
 לשפ"ה אם באנו להכשיר מקוה פסול מן הכשר. אבל לא כשאין
 לנרף צ' מקוואות פסולין עי"ש. עכ"פ דעת הר"ש ז"ל דמקוה
 סמוך לנהר אף שאין בו מ' סאה כשר כל שרואין החלול שצנייבם:
 ובאמת מחד נפלאתי בזה ח"ך לא הרגישו בהוספתא ודברי
 הרמב"ם שכתב סהם החופר צד הים והנהר הן כמי
 תמליה ואולי נעלמו מהם. ולמעשה אין לנו רק דברי הרמב"ם
 ותוספתא. ועוד שהרי הר"ש ז"ל עפ"י פירושו הך דחגיגה
 דארעא לחלו כ"ו מיירי צניי מקוואות חסורים עי"ש במרכיב
 והך רואה שרש"י ז"ל לא. פי' כן רק כפשוטו בסמוך לנהר וכן
 דעת הר"י ז"ל והר"ש שכתבו מכלן רואה למעשין דחין מעט
 כ"ש ואין להקל לדעת הר"ש ז"ל בין סמוך מלוד לנהר או רחוק
 קאה דא"כ ל"ל לשנויי הך דחגיגה צניי מקוואות חסורים ה"ו
 לשנויי צרחוק מן הנהר אי"ו דחין חילוק וגם בחוספתא לא חילקו
 כלל. ומשמע דאף סמוך מלוד לנהר וליס פסול. ומה שהביא
 ראי' עוד מהא דחין דמעטבלין בתוך שק או קופה אף שאין
 צנקבי כשפ"ה לעי"ד שהיו החס שאין מחזיקין מים כלל ודאי
 הוא עירוב יוחר משפ"ה ורמ"ם הרמב"ם ז"ל שם ועוד קשה
 לי לדעת ר"ש ז"ל הך דמעטבלין בתוך שק היינו דווקא שם
 שיעור מקוה לצד המים שצק דא"כ בזה דומה למקוה שחלקו
 בסל וגררותו לדידיה. ובמשנה לא חילקו כלל ועוד דסיפא דאי'
 מעטבלין ומעלן כדרכו ע"כ במקוה מלומס איירי כמ"ש הר"ש
 ז"ל שם דאיירי לענין פסול המקוה ממים שצטו ומקוה שלם
 אין נפסל בשאובין אלא ודאי במקוה חסר רק צנייב מים שצטו
 יש מ' סאה ואם כן נהי דכלי עצמה סלקא לה טבילה דטבילה
 חותה הכלי עצמה אין לריך שיעור כשפ"ה במצואר בחגיגה
 דמוחר להטביל כלים. ככלי עצמה שאין צו כשפ"ה. מגו דסלקא
 לגופיה דמנא כ"ו. אבל הא רישא דמעטבלין צק או קופה מיירי
 בכל גוואה אף שהן ענמן עהרין ואי מיירי במקוה חסר כמו
 סיפא ק' כ"ל אמאי סלקא טבילה הא דמי' ממש למקוה שחלקו
 כ"ו כיון שצנייבם חסורים אי"ו דלא דמיה כלל לחילוק מקוה כיון
 שאין מחזיקין מים כלל משפ"ה בחילוק מקוה לגמרי אין זה חיבור
 וא"כ אין חילוק בין שצטו חסורין או ח' שלם. וא"כ חסר הכל
 צניי שפ"ה וכן דעת רש"י והרמב"ם והר"י והר"ש וכן מצואר
 בחוספתא וליכא למידא מינה ודברי המחבר רמ"א לעי"ד ח"ך
 סתמי כד' יחיד. הכלל העולה שצמקוואות הסמוכה לנהר כל
 שיש לספק שאין למעשין מקוה ומעשין צפ"ע רק מן הנהר ומשכין
 לו המים מתחת לקרקע חלילה לשום מורה להקל בשום קולה של

ע"תה

נבא לתקרה השנייה במקוואות שלנו שחופרין בעומק עד
 שמואלין מים נוצטין מעלמן אם דין מעשין להם אם אין.
 הנה במהר"ק ז"ל צמ"ס כ' צפשיטות. דכל הבארות דין מעשין
 להם. וכביא רואה ממשנה דבאר שגפל לחובה חרסית כ"ו דכשר
 אף לז' דבעי מים חיים ולא חילק בדבר כלל. אמנם לעי"ד חילוק
 גדול יש בדבר. דהא ודאי אם חופרין באר ומואלין שם מעשין
 נוצט מעלמו וממקורו ודאי דכשר אף לז' דבעי מים חיים וכמצואר
 במשנה ההיא ומקרא מלא הוא ויחפרו עבדי יחק כ"ו וימלאו שם
 באר מים חיים. הרי להדי' דבאר חפורה מקרי מים חיים וא"ל
 ראיות לזה. אבל הא ודאי לא בכל הבארות נמלאים מים חיים
 ויש כמה בארות שהמים שצבן הם נוצטין מן הנהר שקרוב להם
 דרך גידי הארץ ולא מלד עלמן והנהו ודאי לא מקרו מים חיים
 ופסולים לצבין ובארות ראשונות של עבדי יחק ויכחו שרצו עליהם
 עבדי צנייבלין לזמן לזמן המים. וכי הרמב"ם ז"ל שם שאמרו
 שמימיבם היו באין מן הנחל הסמוך ולכן אמרו לנו המים. אבל
 האמת ה"י שחי' מעשין מים חיים ולא מן הנהר רק מקור נוצט
 מים חיים ואין מימיו מן הנחל כ"ו הרי עכ"פ להדי' דרק באר נוצט
 מעלמו ונקרא מים חיים ולא באר הנוצט מנהר מתחת הקרקע.
 וא"כ פסולים לצבין וא"כ יש לומר שאין שם מעשין עלי' כלל לכל
 מיני וצטו מ' סאה כמקוה לכ"ש:

ובן מוכח לעי"ד מן החוספתא הביאה הר"ש ז"ל החופר צד
 הים צד הנהר במקום הביבין הרי הן כמי תמליה. צד
 המעשין אם המים באין מהמת המעשין הרי הן כמעשין כ"ו. הרי
 להדי' דחופר צד נהר וצבין לחובו מי נהר אינן כמעשין רק כמי
 תמליה דצטו מ' סאה אף לכלים. רק צד המעשין מחלק אם באין
 מהמת המעשין. ולע"ד דהיינו במעשין גמור בחלול מקורו דשם
 כל שחופר צדו ומואלין מים שם מעשין עליהם אבל צביר דחין
 כאן מקור ומעשין כלל רק מהנהר הן נמשכין מתחת המעשין.
 וכל זמן שהן מחוברין כשפ"ה למעשין שם מעשין עליהם. אבל
 המים הצבין מהם לבאר חפורה דרך הקרקע פסק שם מעשין
 מהם שהרי אין חיבורין כשפ"ה רק דרך חלול הקרקע נקבי דקים
 לכן שם מקוה עליהן. גידוויין כמו תמליה. וכן פי' הרמב"ם
 להדי' צחיצורו בחוספתא האו דחופר צד יס או נהר הן כמקוה
 שיון צפ"מ שדחק שם צעטם הדבר ולפ"מ ח"ש. עכ"פ הדון
 דין המת דבארות הנמשכין ממי נהר דרך נקבי הקרקע אין נקראין

בית יוסף יורה דעה רא הלכות מעין ומקוה בית חדש רכה

רא א צריכה שתטבול במי מקוה שיש בו מ' סאה. זה פשוט בתורת כהנים (ויקרא טו פרשתא ג) וילפינן לה מדכתיב ורחץ במים את כל גפרו מים שכל גופו עולה בהם צנת אחת ולא בתלפין וכמה הם ארבעים סאה דהיינו כמה על אמה מרובעת צרוס ג' אמות אפילו חסר כל שהוא פסול ואפילו היא גובה וכל גופה עולה בסקאה לא עלמה לה ענינה עד שתטבול במקוה של מ' סאה:

שהניחו ריקן ומצאו מלא ועיין לעיל: [ע] צנור המקלה למקוה: [עא] ספק טבל או ספק אם יש בו מ' סאה: טבל במקוה נמדר ומצא חסר: [עב] שני מקוואות שאין בהם מ' סאה ונפלו ג' לוגין לאחד מהם וידוע לאיזה מהם נפלו ואחד כך נפלו שניים ואין ידוע לאיזה מהם נפלו או הראשונים אין ידוע והשניים ידוע: [עג] מקוואות הנמצאים בארץ העמים או בארץ ישראל או בארץ הכותים: [עח] מילא מקוה מים חמין וחברו לנהר כשפורת הנאר: [עז] אם מותר להטיל מים חמין למקוה: אם מותר אחר הטבילה ליכנס לבית המרחץ: מותר לטבול בחמי טבריה: גלגל שקבועים בו כלים נקובים ומגלגל בנהר ושופך למקוה: מקוה העשוי על הגג כשר:

ב וי"ש ואפילו אינן מים חיים וכו'. צפרק צמה אשה (דף ס"ה). אצוה דשמואל עבד להו לצנחיה מקוואות צינחיה דניסן סבז שמת ירצו הנוטפים על הזוחלים פירוש לפי שהנהרות גדולין ממניני הגשמים ומהפשרת שלגים ושמש וימוספו צנחיה מי הגשמים על הזוחלים החיים וצנחו הזוחלין צנוטפין וכתב לשם רש"י (ע"ג ד"ה ופ"ג) ואני קיבלתי מרבינו הלוי משום דספק אצות נינהו וצנה טעונה מים חיים ואי אפשר להעמיד שמועתה משום דלמחר בתורת כהנים חומר בוצ מצובה שהוצ טעון מים חיים וצנה אינה טעונה מים חיים וכו' עכ"ל ג"א. ואין ספק שהרב הלוי לא הורה כך מדעתו אלא מפי השמועה שקיבל כך מרבותיו וכדמשמע מלישנה דרש"י שכמו ואני קיבלתי מרבינו הלוי וכו' וכתב עוד ואי אפשר

א צריכה שתטבול במי מקוה שיש בו מ' סאה. זה פשוט נמסכת מקוואות (פ"א מ"ו, פ"ה מ"ו) וצנחיה מקוואות נחלמוד מהם צנחיה עולה וזה (ע"ה): אך צמי נדה יתחטא (נמדר לא כג) מים שהנדה טובלת בהם היא אומר מ' סאה וצנחיה פרק קמא דמגיגה (י"א). מניח ורחץ (אח צנרו) צנחיה (ויקרא טו עו) צמי מקוה אח כל צנרו מים שכל גופו עולה בהם וכמה הם אמה על אמה צרוס שלש אמות ושיעורו חכמים מי מקוה מ' סאה. ומשמע צפרק [א] עושין פסין—דהני—אמה—על—אמה—צרוס—שלש—אמות—צנרובע—הוא—ולא צניגול א"ן. וכתב רבינו ירוחם (נכ"ז מ"ה רכה ע"ד) על שיעור דלמה על אמה צרוס שלש אמות דהוא הדין אם יהיה רחב ואינו אצוה כל כך יועיל אם יתקפה צמי בפעם אחת ע"כ וצריך שיעלה בתצורה למ"ח אלק ותע"כ אצנעות שכן עולה אמה על אמה צרוס שלש אמות מרובעות (א): [בדק הבית] ובסמוך אכתוב שכפי השבון מרוקק כמה אצבעות יהיו בתצורה המקוה [עד כאן]: וכבר כתבתי צנחיה נקוץ סימן קצ"ח (ג) ד"ה וכמה הרש"א) כמה צריך להיות שיעור גובה המים: **אבורין** צפרק הנושא (כמוצא קד.) וצנחיה דוכתי צמי סאה חסר קורטוב אינו יכול לטבול וכתב הר"ש צ"ר כמה (מ"א ס"י יו י"ב) צנחיה מהמחצרים (רמב"ם מקוואות פ"ה ה"א ופ"ו ה"י) ששיעור קורטוב משקל דינר ויאל לו ממנה שאמרו צנחיה (ג) שקורטוב אחד משמונה צמיניית בלוג עכ"ל. ולי נראה [ג] דקורטוב לאו דוקא אלא אפילו פחות מקורטוב כל שאמרו ארבעים סאה אפילו כל שהוא פסול. וכתב עוד שיעור אמה על אמה צרוס שלש אמות צריך שיהיו המים מועקה [ב] יותר גדולה משיעור זה שכשיכנס הטובל ויפתחו [ג] המים שיאחרו במקוה ארבעים סאה וכן כתב רבינו יהונתן (שעונות ה: ד"ה או) עכ"ל ופשוט הוא: **וכתב עוד** צנחיה הרש"ד (צעלי הנפש שער המים ע"ג קט) דצנחיה צה ששה טפחים משערין למקוה. וכתב עוד דצנחיה אמה שוחקת וכן מוכח צפרק קמא דעירובין (ג): שכל שיעורי תורה להחמיר וכתב הרש"ד א (שענין ס"ה סוף ג) דשוחקת יתרה על הענבה חצי אצבע ולמדה מדאמרין צפרק על אלו מומין (בכורות לו: ט) שמי אמות היו במקדש אחת יתרה על של משה חצי אצבע וכן אמרין צפרק שמי הלחם (מנחות טז.) וצפרק כו"כ לולין (פסחים פו.) והיא צמנחיה צפרק י"ז לכלים (מ"ט) [בדק הבית] ולפי זה צריך שיהיה בתצורה המקוה ארבעים וארבעה אלק וקיי"ח אצבעות וחצי אצבע [עד כאן]: **וי"ש ואפילו** אינן מים חיים שאין צריך מים חיים אלא לזב ורא לנדה וזבה. פשוט צפרק קמא דמקוואות (מ"ו—ח) וטעמא משום דלא כתיב מים חיים צנחיה שום אחד מהטמאים אלא בוצ (ויקרא טו ג) ואלף על גז דצפרק צנחיה דכורות (נה): גבי אצוה דשמואל עבד לצנחיה מקוואות פירש רש"י צנחיה לישנא דוצנה טעונה מים חיים ליתיה וכבר סתרו אותו פירוש המוספות צפרק צמה אשה (שגמ סה: ד"ה שמה) והצנחיה צריחא (תורת כהנים) [דמוספתא פ"ג דצוים] (ה"ה) דקתני בהדיא חומר בוצ מצובה שהוצ טעון מים חיים והוצה אינה טעונה מים חיים וכן פסק הרמב"ם בפ"א (ה"ה) ובפ"ט (ה"ה) מלכות מקוואות וכן פסק הרש"ד (שער המים ריש ט"ח) וכך הם דברי כל הפוסקים:

דרכי משה (א) ואין החשבון נכון אלא הוא מ"ד אלק וקיי"ח אצבעות א*]:

פרישה

רא (ה) צריכה שתטבול במי מקוה שיש בו מ' סאה וז"א אפילו וכו'. כך צריך לומר. סוף פרק קמא דמגיגה אמרינן ורחץ צנרו צמי צמי נדה יתחטא מים שהנדה טובלת בהן היא אומר מ' סאה: (ב) אלא לזב. שניה כתיב בקרא ולא בשום אחת משאל עמאים וצנה חמור. הזב מהוצנה: **דרישה**

רא [א] (יש בו מ' סאה. סוף פרק קמא דמגיגה וכו' וכמה הם אמה על אמה ברום שלש אמות וכתב הרשב"א על זה בתשובה (ת"א ס"י תתיח) והביאו בית יוסף בסימן קצ"ח (דף רכ"ה ע"ב) [צ]: (ד"ה כתב הרשב"א) שזה לאו דוקא אלא שיעורו שמכיל מ' סאה ואף על פי שהמים מדורדים אם הם בענין שחולל להלכות כל גופה בבית אחת שלא תצטרך להתהפך עלתה לה טבילה ואפילו צריכה להשתחט על פניה מחמת שאין המים עמוקים ומכל מקום מנהג ותיקין הוא שאין לסמך על מקוה כזה שמא לא חטבול בו יפה עד שיהיה בו מים ממעל לטבילה ורת לפחות עכ"ל וכן כתב רמ"א לכתחלה ע"ש סעיף ו'. עד כאן המגיח): **חדושי הגהות**

רא [א] לא אדע לפי ענה שום משמעות שם צנחיה פרק ופאשר שכוונתו אמאי דתנן שם (עירובין ג.) ע' אמה וצריחיה על ע' אמה וצריחיה והתם על כדקן צריחיה הוא דמשמע צנחיה ורוחח המשם צמחיה וכו'. וצריחיה ליה כיוון דמצינו שחיבת. על מורה. על ריעוה הוא הדין על דקאמר צנחיה על אמה היינו צריחיה או אפשר שהמדפיסים החליפו צמחיה על צריחיה כדקאמר ר' אלעזר (פ"ג מ"ג) ואי סלקא דעתך דהך אמה דמקוה היינו צניגולה למה ליה למימר. הכי מהי דלמחא צנחיה יתבי מכל מקוה לא היו יכולין לטבול הסולמן שיהיה אמה מרובעת צנו אמה דמקוה שהיא צניגול: [ב] כבר כתבנו כן המוספות בראש השנה (יג ד"ה חסר.) (ומוספות נוס טוב פ"ג (מ"א ד"ה חסר) דמקוואות):

להעמיד שמועתו וכו'. גם רב פלגיו גאון (משנה"ג שער משנה סי' קסד) כתב בדברי רבינו הלוי ובראיה דקצירה להו לרבותא דמהך עובדא דלבוה דשמואל שמעין דאף על גב דלאורייתא אין וזה טעונה מים חיים מכל מקום מדרבנן טעונה מים חיים כמו זו ולהכי עבד להו מקואות פירוש שחפר בארות מקום מואל מים חיים לטובל בהן ציומי ניסן דאם לא כן למה ליה לטרוח כולי האי לעשות מקואות כבר נמלאים צורות מלאים מימי שלגים ציומי ניסן בכל המקומות שצבאל אלא בעל כרחך

דלפי דעה טעונה מים חיים לא היו טובלות כל השנה אלא בזהרור שהן מים חיים וציומי ניסן עבד להו מקואות מים חיים. וכן פירש רש"י בפרק בתרא דבכורות (דף נ"ה: ד"ה מקוה) בלישנא קמא עבד להו לצנתייהו מקואות ציומי ניסן מקוה מים חיים נובעים צינת ולא היה מניחן לטובל בנהרות צימות הגשמים ירדו גשמים הרבה וכו' עד משום דהוו להו ספק וצום וצוז כתיב מים חיים ולפי מה שכתבתי לכתא קושית על שמועתו של הרב הלוי מההיא דחורח כהנים דפשיטא דדבר תורה לא צעין צובה מים חיים אלא דמדרבנן צעין מים חיים וכדחזין מהך עובדא דלבוה דשמואל ואפשר דמפי שמועה זו נהגו בכל הקהלות שיכינו לנשים מקוה מים חיים נובעין לטובל בהם אכן כל הנביאים פה אחד דלייתא להך שמועה דרבינו הלוי וזה אינה נריפה מים חיים כלל אפילו מדרבנן והכי נקטינן: L

ג ואף אם תטבול במעין צריך שיהא בו מ' סאה וכו'. טעם מחלוקת זו כתב הרשב"א בחומת הבית הארוך (צ"ו) מחמת שער שביעי והכריע בדברי ר"י והרא"ש להחמיר בדבר שאיכורו כרת ע"ש גם צבית יוסף מוזאר מחלוקת זו ועיין צמה שכתבתי לעיל מחמת סימן ק"כ. ונקטינן דאף מעין דמטהר צוחלין אין טובלה עולה זו אלא אם כן יהא בו מ' סאה ופירש צית יוסף כשתתקוף כל המים שמתחלה ועד סוף הם מ' סאה טובלות בכל מקום ממנו שגוף הנוטל מתכסה בו צבת אחת ועיין שם:

ובמ"ש ואף אם תטבול במעין צריך שיהא בו מ' סאה אף על גב דמעין מטהר בכל שהוא היינו דוקא לכלים אבל לאדם אפילו [אם] הוא קמין וכו' אין טבילה עולה בו אלא אם כן יהיה בו מ' סאה [וכו.]. בחומת כהנים (שמיני ריש פרשה ט) תניא אילו נאמר (ויקרא יא לו) (ו)מקוה מים יהיה טהור יכול אפילו מילא מים על כהפו ועשה מקוה לכתחלה יהיה טהור תלמוד לומר מעין מה מעין צדי שמים אף מקוה צדי שמים אי מה מעין מטהר בכל שהוא

אף מקוה מטהר בכל שהוא תלמוד לומר אך מעין מעין מטהר בכל שהוא והמקוה צמ' סאה אי מה מעין מטהר צוחלין אף מקוה מטהר צוחלין תלמוד לומר אך מעין מעין מטהר צוחלין והמקוה צאטורן ובפרק ג' מינים (גזיר לה). אמרין רביעית דמקוה צטולי צטולה משמע דמקוה נמי מטהר ברביעית אם כל גוף הדבר הנוטל בו יכול להכנסות בו צבת אחת וכדקאמר בפרק קמא דפסחים (י"ו) רביעית חיי להטביל בו מחטין ולניירות ואם כן האי צרייתא דקמני דמקוה צמי מ' סאה מדרבנן היא וצמר דציטולה לרביעית דמקוה ואף על גב דדריש ליה מקרא אסמכתא בעלמא הוא וכיון דגבי מקוה צמ' סאה קמני מעין צמל שהוא משמע דכי ציטלו רביעית דמקוה כל שהוא דמעין לא ציטלו. וכן משמע מדתנן בפרק קמא דמקואות (מ"ו) למעלה מהם מי מקוה שיש בו מ' סאה שצו צוחלין ומטבילין פירוש טובלין אדם ומטבילין כלים דאף הן צעו מ' סאה כמו שנתבאר דציטולה לרביעית דמקוה למעלה מהן מי מעין שמימיו מועטין שרצו עליו מים שאובין שזה למקוה לטהר צאטורן ולמעין לטהר הן בכל שהוא נראה דאטובלין ומטבילין דקמני גבי מקוה קאי דהך כיון דמני מעין יניחו טובלין בהם אדם וכלים בכל שהן כלומר נשיעור שכל גופו יהא עולה בהם צבת אחת דאי לאו הכי לא עלתה להם עצילה כמו שנתבאר צסימן קל"ח (פג.). וכו טעמם של הרמב"ם והראב"ד שכתבו דאף אדם מיטהר צמעין בכל שהוא: וצ"ל כל שהוא דוקא קאמרי אלא כל מקום שכל גופו עולה צבת אחת וכן כתב הרא"ש בפרק נדה (הל' מקואות ס"ט א)

דברי ה' הראב"ד וכן כתב הרשב"א בתשובה (מ"ד סי' ע"ח) על דברי הראב"ד וכן כתב הר"ן בפרק צ' דשעשות (ה: ד"ה אי) וזה לשונו אי מה מעין מטהר בכל שהוא לאו דוקא כל שהוא אלא לאפוקי מ' סאה קאמר שאינו צריך כמקוה אלא מיהו צריך שיהא כל גופו עולה בהן צבת אחת ולא צחצחין אלא דכיון דכל גופו עולה בהן מהכי מה שאין כן צמקוה דאפילו גוף וכל גופו עולה [צ"כ] סאה לא עלתה לו טבילה עד שחטבול צמקוה של מ' סאה מדכתיב ורחץ [את] כל בשרו צמים ה"א דרשינן (עירובין ד:): מים שכל גופו עולה בהם דהיינו מ' סאה עכ"ל (ב). וכן כתב הראב"ד צספר צעלי הנפש (שס עמ' ק"ט) את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהם וכמה הם כמה על כמה צלש צמות והני מילי צמי מקוה דכתיב את כל בשרו אצל צמים חיים לא דכתיב גבי זו (ויקרא טו יג) ורחץ בשרו צמים חיים ולא כתיב כל בשרו הילכך כל היכא דמכסי בהו צבת אחת עלתה לו טבילה. ורבינו לא חשש לפרש מפני שסמך על מה שכתב צסימן קל"ח (שס) צריכה שחטבול כל גופה צפעס אחת דממילא

דרכי משנה

(ב) וכן כתב במרדכי (בה"נ ע"א דף של"ב) (שבועות ריש סי' תשמ"ב) (שבועות ריש סי' תשמ"ב) וכן כתב ב"י בשם הרא"ש והרשב"א שכתבו כך בדברי הראב"ד עכ"ל. עוד כתב המרדכי דלעיל דאין מעין מטהר בפחות מרביעית אבל רבי שמחה כתב אפילו פחות מרביעית עכ"ל:

פרישה

(ג) ואף אם תטבול במעין צריך מ' סאה. לזונו לומר אף על פי שרחץ את [כל] בשרו צמים שמיניה גמרו מ' סאה צמקוה כתיב צמים חיים חקנו אף צמעין וכו' (אף על גב דמעין מטהר בכל שהוא והוא אמיתא דאין לחלק בין כלים לאדם כדעת הרמב"ם והראב"ד קא משמע לן רבינו דלל. עד כאן הגמיה): (7) אבל לאדם אפילו קמין וכו'. שלא מילקו צאדם לשער לכל אחד לפי גופו כ"כ האשירי:

דרישה

[ב] ואף אם תטבול במעין צריך שיהא בו מ' סאה וכו' עד ולזה הסכים הרא"ש. עיין מה שכתב בית יוסף על זה ריש סימן ק"ך ומה שכתבתי שם (אות א) דאף דסבירא ליה דלטהרת אדם צריך שיהא גם במעין מ' סאה מכל מקום אינו מוכרח שיהא כן הדין בטבילה כלים הנקחין מן הנכרים אף שנאמר בו במצוה יחטא (במכילתא ב"ב) בגישולו בכרים בכלי מדן ע"ש. מעשה באחד שאנס את אשתו להטביל אותה בשלג שאינו נפטר ומחזיק מ' סאה

והורה רבינו שמריה דעלחה לה טבילה והר"ה מפרי"ש [ן] דחה שם ראייתו והמרדכי (שבת סי' שלב) מסיק והיהודים [ן] נזהרים מזה עכ"ל מור"ש (מהרש"ל בביאורו לטור). ריש ליהור (כשמגן) (כשמגן) המקוה לזרוק המים לתוך שלא יחזור ומלאנו בחזרה אך ימתינו שיתמלא המקוה מנביעותו או ממי בשמים או ימשכו (ממקוה) [ממקוה] אחד בלא שום דלוג. אגודה. פרק הכל ממירן. (ו) ריש חמורה. (ריב"ז) רש"ל (בביאורו לטור ד"ה ודוקא). עד כאן הגמיה:

הערות

16

תוספות

לעמוד... המנהיג... רוח נפשו... וכו'

שמואל ר"ז

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ח

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ט

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"י

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"כ

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"כא

הוא... שמואל... וכו'

באיש... מלה... ואם דגרסי... חסד שנתקן... שיימח... דלילתא מתולגלג...

באיש... מלה... חסד שנתקן... שיימח... דלילתא מתולגלג...

שמואל ר"ז

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ח

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ט

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"י

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"כ

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"כא

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ז

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ח

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ט

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"י

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"כ

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"כא

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ז

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ח

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ט

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"י

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"כ

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"כא

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ז

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ח

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"ט

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"י

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"כ

הוא... שמואל... וכו'

שמואל ר"כא

הוא... שמואל... וכו'

ורבותינו הטוב בעיניהם יפסקו כי עלי אין לסמוך אלא בקשתך נחבקותיב) להודיע לך דעתי הקצרה.

ועל הטענה השנייה אין צריך אריכות כלל שהרי רבינו משה עצמו פסק פרק כ"ג דהלכות מלוה ולוה¹¹ כמאן דאומר כותבין שובר ואין צריך לומר לכל אותן הגאונים שכתבתי דאית להו דנפרעת האלמנה אפילו טוען פרעתי דאית להו כותבין שובר ואין בטענה השנייה ממש.

ומאחר דאשכחן לכולהו אשלי רברבי דפסקי כרב וכרבי יוחנן ומפרש למילתיה אפי' במקום שכותבין וכן פסק רבא) הלכה למעשה ואע"ג דבתראה הוא וידע בדברי רבינו חננאל ורבינו משה טפי מינן לע"ד היה נראה דיש לפסוק ולדון כמותם¹⁰ ועוד דמעשה רב כדאשכחן בתלמודא בכמה דוכתין ועוד דגברי רברבי קא מסהדי דכן עשו כל גדולי צרפת ז"ל ואם כן אין לזון מדבריהם לפי הנראה לע"ד. ועוד שהרי כתב בסמ"ק דכן נוהגים בכל יום בצרפת ובאשכנז ולא יהא אלא הלכה רופפת יש לילך אחר המנהג

שורש קטו

שינו במסכת מקואות (פ"ה מ"א) מעיין שהעבירו על גבי הבריכה והפסיקו הרי הוא כמקוה וכן פסק בטור יורה דיעה⁸ וז"ל מעיין שהמשיכו לבריכת מים שהם נקיים ועומדים יש להם כל דין מעיין ואם הפסיק ראש הקילוח חוזר להיות דין מקוה שאינה מטהרת אלא בארבעים סאה ובאשבורן עכ"ל והרי לך בהדיא דאם הפסיק ראש הקילוח דהיינו מקום חיבורו למעיין דפקע מינה שם מעיין וחזר לדין מקוה לטהר באשבורן דוקא. ואם כן הכא איכא למיתש שמה בשעת הטבילה כבר נפסק ראש הנהר הקטן השני ממקום חיבורו בנהר גדול ותו לית ליה דין מעיין לטהר בזחילה, דפשיטא דפסול דזחילה בנוטפין הוי מדאורייתא כדדרשינן בתורת כהנים⁴ מאך מעיין ובור וגו' דמעיין מטהר בווחלין והמקוה באשבורן כו' וכיון דפסול דזחילה בנוטפין דאורייתא פשיטא שיש להחמיר בספק, וגם במקומו הוא מוכרח מדקאמרא) שמואל עביד לבנתו' מקוא' בימי ניסן כו' שמה ירבו הנוטפין כו' משמע בהדיא דיש להחמיר מספק מדקאמר שמה ירבו כו' ולא שהרי ירבו הנוטפין כו' וזה פשוט⁵ וא"כ איכא למימר שמה נפסק הנהר השני ממקום חיבורו בנהר הגדול וכדפי'.

ומ"מ נר' לע"ד דאע"ג דקאמר דמעיין שהפסיקו הרי הוא כמקוה כו' דהיינו דוקא היכי שנחו המים במקוה וכבר נעשו אשבורן אלא שאתה בא להחשיבו כמעיין על ידי חיבורו למעיין ומשום הכי דין הוא כשהופסק ממנו שחזר לדין מקוה אבל היכא דאכתי לא נייתא מיא האשבורן) אלא עדיין חיים וזוחלין מכח נביעת המעיין כי הכא אע"ג שהופסקו מהמעין מ"מ שם מעיין עליהם עדיין מצד עצמם כיון דאכתי חיים וזוחלי' הם ולא פקע (חיותו) [חיותן] מינייהו. ונראה לע"ד להביא ראיה על זה ממה ששינוי במסכת מקואות (פ"ה מ"ו) ומייתי ליה בפ' שני דחולין (לא), (ב) גל שנחלש וכו' ארבעים סאין ונפל על האדם ועל הכלים טהורים, ועוד שנינו ומייתי ליה התם מטבילין ברישין ואין מטבילין בכפין ופי' שם רש"י בריש"י שהם ראשי הגל כשהגל נחלש והולך למרחוק ונכנס האדם תחתיו והמים מכסין עליו, ופשיטא שאין לך הפסקה מן המעיין גדולה מזו

החכם יודע פשר, וכותב אמרי יושר, ידיד נפשי הוותיק הר"ר אשר, הנני נוטה אליך כנהר שלום.

ועל דבר הנהר המתהווה מחמת ירידת גשמים ובהעצר הגשמים יזכבו מימיו ונהר יחרב ויבש והנה גויים העידו לפי תומם שעקרו ושרשו מחרדלית של גשמים והיהודים אומרים שחרדלית יורדת מן ההרים ושופכת לתוך נהר אחד עד כי נתמלא על גדותיו ומאותן המים הצופים על שפת הנהר הראשון מתהווה זה השני. ושאלת על דברי מי נסמך האם על העדות הישראלים או אם על הגויים המסיתים לפי תומם, הנה דבר פשוט הוא שעל עדות היהודים יש לסמוך ולא על הגויים המסיתים לפי תומם שאין גוי מסית לפי תומו נאמן אלא לעדות אשה בלבד אבל ישראל אפילו בעד אחד פשיטא דעדיף טפי מגוי מל"ת שהרי נאמן הוא באיסורין ולענין שבועה ולכמה דברים שאין גוי מל"ת נאמן. אמנם נלע"ד דבר פשוט דבהא אפי' עד אחד ישראל אינו נאמן אלא היכא דבידו כדאיתא בהיא דריש האשה רבה (יבמות פח, א) אבל היכא דאין בידו כי הכא פשיטא דאין עד אחד נאמן וקל וחומר כן ק"ו דאין גוי מל"ת נאמן¹.

ונחזור על עיקר הדין אשר נסתפקת אם נאמר דאפי' למאן דאמר (שבת סה, ב) נהר מכיפיה מברין זה הוא דווקא בנהר דאזיל תירא כו' אבל האי עינינו רואות שאין לו מעיין במקום חילוכו שהרי מתייבש לגמרי. נראה לע"ד דאי משום הא לא אריא דהא דאמר נהרא מכיפיה מברין אינו ר"ל שבמקום זחילתו יהיו שם מעייני² אלא ר"ל שממקור הנהר מתברך ומתרבה וכן ג"ל שפי' רש"י בשבת בפרק כמה אשה (סה, ב) וז"ל מכיפיה מברין מסלעו וממקורו הוא מתברך ע"כ אלא שאין הפירוש בידי ולא שום פי' גמרא כ"א מפסחים. וכן משמע לישנא מכיפי דהיינו מסלעו משמע דהיינו ממקורו שכן דרך המקורות להתהוות בין ההרים והסלעים ועוד תדע שכן הוא שהרי מעשים בכל יום שהנשים טובלות בנהרות אפילו במקום שידוע הוא שאין שום נביעה ושום מעיין.

ומכל מקום יש פנים לאסור מטעם אחר והוא שהרי

חילופי גירסאות ותיקוני טעויות: א) צ"ב ואולי ר"מ. עבדו מקואות לבנתו' וכו' ושמואל אמר נהרא מכיפיה מיברך. ב) צ"ל שבקשתנו. א) אצלנו הגירסא דאבוח דשמואל אך כאן משמע שהיו גירסתו בהיפך. ב) צ"ל באשבורן.

10. ד"מ ס"י ק ס"ק טו ורמ"א סעי' 1 ע"ש, ועיין לעיל שורש יט. 11. הלכה טו ע"י כ"ש שם ס"ק כח. 1. ד"מ יו"ד ס"י רא ס"ק ח רמ"א סעי' ה ושי"ך ס"ק יט. 2. כ"י שם דף צו, א וע"ש וע"י במפרש בנדרים שם, וכריטב"א שם, ובפיר"ת בכ"י שבת שם. 3. שם דף קא. 4. פרשת שמיני פרשתא ט. 5. כ"י שם דף צו, ב ע"ש ורמ"א ס"ק ז ורמ"א סעי' ב.

שנו
מזו
עצו
להנ
ארנ
עכ"י
כדא
דחו
הפי
אלא
הזה
אב
התו
בתו
שבו
ורני
אלא
אין
דבע
דחי
דא'
יכו
בוזו
לבנ
במי
השי
דמנ
אלא
והר
המו
שבו
שם
ושכ
אבל
ספר
ועו
באו
מפנ
מאן
לגמ
דרך
גשפ
חול
6. ע
בכעו
נרמ'
נהרו

23

שנתלש הגל מן הים והולך למרחוק וכן אין לך זחילה גדולה מזה שאין כאן אשבורן כלל, וכן כתב גם כן בטור יורה דיעה עצמו⁶ וז"ל מעיין מטהר אפי' דרך זחילתו וכל הימים יש להם דין מעיין לטהר בזחילה הלכן גל שנתלש מן הים וכו' ארבעים סאה ונפל על האדם או על הכלים עלתה להם טבילה עכ"ל. הרי לך בהדיא שהכשיר בזחילה אפילו שהופסק כדאמר גל שנתלש מן הים וכמו שפירש רש"י בפרק שני דחולין שהולך למרחוק כדכתבתי לעיל אלא שאין בידי הפירוש מחולין. ועתה יקשה מההיא דמעיין שהפסיקו כו' אלא ודאי צריך לחלק משום דאכתי לא נייחא מיא שהרי הגל הזה נתלש ועדיין לא נח כדפירשתי לעיל⁷.

דחשו חכמים למראית עין וכי ההיא דפי' חכית (שבת קמו, ב) דמי שנשרו כליו במים שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם כו' וכן גבי מי שנפלו לו מעותיו לפני עבודה זרה כו' בפ"ב דעבירה זרה (יב, א) וכן בפרק קמא דיום טוב (ט, ב) גבי סולם של עליה דהרואה אומר להטיה גגו הוא צריך. וכן בפ' קמא דסוכה (י, א) אומר מניימי [מנימי] עבדיה דרב אשי אשתמיט [איטמישא] ליה כחונתיה במיא שטחה [ואשתטחא] אמטלת' אומר [ואמר] ליה שקל הכי [שקליה] כי היכי דלא לימרו מסכך בדבר המקבל טומאה, והודעת נוט' דכל שכן שיש להחמיר כאן שהרי רואין לעינים שהגשמים הן סבת היות הנהר ולא אסקי אדעתיהו שיהא כח אחר מעורב בהן. ותדע שכן הוא שהרי כתבת שגוים הסיחו לפי תומם שמן הגשמים דווקא הוא מתהווה. וגם יש להביא קצת ראיה דשייך למגודר בכה"ג מההיא דמטבילין בגל שנתלש דמייתי בפ' שני דחולין (לא, ב) שהבאתי למעלה דגרסינן החם הגל שנתלש כו' ונפל על האדם ועל הכלים כו' מאי לאו אדם דומיא דכלי לא כלי דומיא דאדם אי הכי מאי למימרא מהו דתימא נגזר רישין אטו כפין אי נמי משום חרדלית של גשמים קמ"ל עכ"ל הגמרא לפי הנראה לע"ד, אמנם בענייני רפיא בירי, אבל אם כן הוא סבא הוא למימר דוקא החם ליכא למגזר משום חרדלית של גשמים שהרי נראה לעינים הוא שאין זה חרדלית של גשמים אלא גל שנתלש אבל בכה"ג אדרבה לפי מראית העין אינו אלא מי גשמים כדפירשתי לעיל פשיטא דאיכא למימר דיש לגזור משום חרדלית. של גשמים דאי לא תימא הכי לשמעין דאפילו בכה"ג לא גזרינן וכל שכן בגל שנתלש.

אמנם נראה לפי עניות דעתי שיש לפסלו מאחר שסוף סוף אי לאו מי הגשמים לא היה מים במקום התפשטות הנהר השני אשר טובל⁸ כמו שכתבת שהרי שנינו בחוספתא דמקואות⁹ ומייתי ליה רבינו מאיר בתשובתו כמו שכתב המרדכי בהלכות נדה⁹ וז"ל מעיין שמימיו מועטין וריבה עליהם והרחיבו מטהר באשבורן ואינו מטהר כוחלין אלא עד מקום שיכול להלך מתחילתו פי' רבה עליו כו' עד אין אותם מקואות כשרים אלא באשבורן עכ"ל. הרי לך דבעינן שהמעין הולך שם מתחילתו ואע"ג דאיכא למימר דהיינו דווקא כשרבו הנוטפין או השואבין¹⁰ מ"מ אין נראה דא"כ מאי אריא במקום שאין יכולין להלך מתחילתו אפי' יכולין נמי כשרבו הנוטפין וכל שכן השואבין¹¹ אינו מטהרין בוחלין דאי לא תימא הכי למה הוצרך שמואל¹² למיעבד לבנתיה מקואות כיומי ניסן משום שמא ירבו כו' יטבילם במקום שהיו המים יכולין להלך מתחילתו קודם הפשרת השלגים. ואפילו אבוהא¹³ לא פליג עליה בשבת אלא משום דמכיפא מברין ואין הנוטפין רבים כדמשמע החם בהדיא, אלא ודאי נ"ל דהא דקתני מעיין שמימיו מועטין ורבה עליהם והרחיבו כו' דהאי ריבה לא היינו שרבו שאר המים על המעיין אלא כלומר שהוסיף מים על המים הראשונים שבמעין ואפילו הכי אין מטהר אלא במקום שיכולין להלך שם וכן מדומה אני שכן פסק הראב"ד בהלכות מקוה שיסד, ושמא רבינו שלמה בן אדרת מכיאו בספר תורת הבית שלו אבל מה אעשה בהיותי חונה על פני השדה מקום אשר אין ספרים נמצאים¹⁴.

וגם על עיקר הדין מטבילת נהרות הרבה יש להנדה¹⁵ על המנהג שכתבת שנהגו לטבול בהם אף כימות היות הגשמים ונתת טעם למנהג משום דהסמ"ג¹⁶ לא הביא אלא דברי רבינו תם משמע דסבירא ליה כוותיה. ועוד יש ליתן טעם יותר נכון מדפסק רבינו יצחק מקורביל בספר מצות קטן שלו דטובלין בנהרות כדברי רבינו תם הרי דגם ר"י מקורביל דכתרא הוה טפי מהסמ"ג פסק בהדיא כר"ה, אמנם אדנייתי ראה להקל מדברי הסמ"ג והסמ"ק אדרבה נייתי ראה להחמיר בשל תורה מדברי רבינו מאיר¹⁷ ורבינו אשר¹⁸ דכתראי נמי היו ופסקו שאין לטבול בנהרות כימות הגשמים וראוי היה להלך אחריהם דהא בתרא טובא הוה כל שכן באיסור כרת דהיינו נדה. וגם מעיר אני עלי שמים וארץ שזכור אני כשהייתי תנוק שהיה אבא מרי מופת הדור מהר"ד שלמה ז"ל דר במקום אחד וגם שם היה דר רב אחד גדול בתורה והוה גרים וסבר טובא מהר"ד יעקב לוי ז"ל והמנהג היה שם לטבול בנהר¹⁹ ג"כ אף כימות הגשמים וקרא אבא ז"ל עליהם תגר, והנה אותו מהר"ד יעקב הלוי ז"ל הרבה אחר ההיתר כדי לקיים מנהגם ורבו הדברים ביניהם ימים רבים זה היה מביא ראיה לאסור וזה להתיר וסוף דבר נמנו

ועוד נראה לע"ד להחמיר ולאסור מאחר שנראה לעינים שבהעצר השמים ולא יהיה מטר אין מים באותו נהר כלל וכשיורדין הגשמים מתהווה, אם כן יש לאסור מפני מראית העין דאפילו נאמר שבא מנהר האחר וכדכתבת מאן דחזו שבימות הגשמים מתהווים ובהכלא הגשם יבש לגמרי סבר שאינו אלא ממי גשמים דוקא ואם יתיר לטבול בו דרך זחילתו אם כן נפיק מיניה חורבא דאחי למטבל במי גשמים ממש אפילו כשהן זוחלין²⁰ ובכולא תלמודא אשכחן

חילופי גירסאות ותיקוני טעויות: (ג) צ"ל בו. (ד) צ"ל השאובין. (ה) צ"ל להנדו.

6. שם דף צח. 7. ב"י שם דף קא. ד"מ ס"ק טו ע"ש ובש"ך ס"ק ל. 8. פ"ד הלכה ה. 9. פ"ב דשבועות ס"י תשמו. 10. וע"י היטב כבעה"ג ריש שער המים ורשב"א בשעה"מ הקצו ש"א. ב"י שם דף צו, א ע"ש וד"מ ס"ק ד והו"ש"ך ס"ק יא ע"ש. 11. ב"י שם דף צו, א ורמ"א סעי' ב וע"ש בהגר"א ס"ק יט, ולפ"ד אין זה מטעם שכתב רבנו, ופירש ברעת הר"ן שמכובין ליכא למימר מכיפין מתברך אפילו אם נהרות שופכים לתוכו בשעת הגשמים ומשמע אף אם אותם נהרות אינם מכובים. 12. ע"ש"ך רמ"ה. 13. מרדכי שבת ט"י שנו. 14. הלכות מקואות ס"א.

וגמרו ועמדו והתקנו) לעשות מקוה בצד הנהר והיו מי הנהר נמשכין שם ונקוו ועומדים ושם היו טובלות ולא בנהר בשע' ירדת גשמי' ואם נתפשט המנהג בניכ' להתיר לא כאחי למשכן נפשי על המנהגות דהא נהרא נהרא ופשטיה¹⁶ ולכל

הפחות הכו ליה דלא לוסף עלה כגון בהאי עוברא שכתבת אלי דגרע טפי וכ"ש באשר נתתי טעמים נכונים לאסור וכדפירשתי לעיל.

ושלום מאתי הצעיר יוסף קולון בן משה שלמה זל"ה.

קצור ופסקי השורש

על דבר הנהר המתהווה מחמת גשמים ובהעצר השמים ולא יהיה מטר יחזרו מימיו ונהר יתרוי ויבש. והנה הגוים העידו לפי תומם שעקרו ושרשו מחרדלית של גשמים, והיהודים אומרים שחרדלית יורדת מן ההרים ושופכת לתוך נהר אחד עד כי מתמלא הוא על כל גדותיו, ומאותו המים הצפים על שפת הנהר הראשון מתהווה זה הנהר השני. — הדבר פשוט שעל עדות היהודים יש לסמוך, ולא על עדות הגוים ואף כשהם מסיחים לפי תומם, שאין גוי נאמן אלא לעדות אשה בלבד. ואפילו עד אחד ישראל דעדיף טפי אינו נאמן בענין זה, שאין עד אחד נאמן אלא היכא דבידו.

ועוד יש לחוש לזה שמא בשעת טבילה כבר נפסק ראש הנהר הקטן השני ממקום חבורו בנהר הגדול ושוב אין לו תורת מעין לטהר בזחילה, אלא מאחר שלא נהו המים במקום האשכורן ועודם חיינ' ונזולים מכה נביעת המעין. עוד יש שם מעין עליהם מצד עצמן, אמנם יש לפסלו מטעם אחר והוא מאחר דסוף סוף אי לאו מי הגשמים לא היה מים במקום ההתפשטות הנהר השני אשר בו הן טובלות. ועוד יש לאסור משום מראית העין שהרואה בימות הגשמים שבימים ההם הוא מתהווה ובהכלא הגשם יבש הוא לגמרי סבור הוא שאינם אלא מי גשמים דוקא ויבאו לטבול במי גשמים ממש אף כשהם זוחלין.

ואף על המנהג בטבילת הנהרות בימות הגשמים הרבה יש לערער ולכל הפחות הכו דלא לוסף עלה.

שורש קמז

נדרשתי לחוות דעי על אודות הרי' יוסף חתנו של הרי"ר אהרן מושק"ט יצ"ו. באמרם כי רבי יוסף הנ"ל מסרב לחדש כתובת אשתו אשר נאבדה (א) במרפור"ק ואף כי הרי' יוסף הנו' מודה שנאבדה הכתובה לפי מה שאומר רבי יודא ב"ר משה מ"מ ממאן הוא לחדש לה כתובה כראשונה רק אומר לכתוב לה כתובה אחרת ממאתים זוז כדי להנצל מאיסור היות עם אשתו בלי כתובה, ולפי הנראה לע"ד דבר פשוט שחייב לעשות לה כתובה אחרת כראשונה! דלמה יגרע כחה מפני שנאבדה והלא שעבד הרי' יוסף הנו' את עצמו כזה הסך בשעת נשואין ומסתמא קנו מידו ואין אחר קנין כלום. ואפילו היה משעבד עצמו בסך גדול יותר ממה שהיה לו באותה שעה מ"מ פשיטא שחל הקנין והשיעבוד משום דמשעבד גופו לזה לכשיהיה לו כמו שהשיב רבינו אליהו ורבי' יצחק או מטעם הודאת בעל דין כו' כאשר כתבו התוס' ריש פרק אעפ"י (כתובות נד, ב), וכן המדרכי הביא שם² דבריהם, וכל שכן לדברי רב האי גאון שכתב³ שאין צריך קנין בשעת נשואין במה שנתן לה דתנאי כתובה ככתובה דמי וקני מדרב גידל (כתובות קב, ב) וא"כ למה לא יעשה לה כתובה אחרת כיוצא בראשונה כיון שנאבדה הראשונה.

וכי תימא מכל מקום יכול לומר אע"ג שאני חייב באותו סך הראשון מ"מ איני רוצה לעשות שטר אחר דלא לפשו עלאי שטרי. הלא משנה שלימה היא בפי בתרא דבבא בתרא (קסח, א) מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים וכו' חילופי גירסאות ותוקנו טעויות: (ו) צ"ל והתקינו. (א) צ"ל פירש רשב"ם. (ב) ע"ש בהגהות מהרש"א והב"ח. (ב) צ"ל נמי. (ג) צ"ל אמר.

15. כ"י שם דף צו, ב ורמ"א סעי' ב ע"ש.
1. ד"מ אבה"ע סי' ס"ק יז ורמ"א סעי' ג.
2. סי' קער קעה.
3. הו"ד בטור שם ועיי' בשו"ע סעי' ח.
4. עיי' רמ"א ח"מ סי' מא.
5.

24

דוח
שטו
ואפ
רמ:
לכה
שהו
כשו
שאי
נפש
ויש
נתן
עצנ
נכה
בשי
למו
הש
שא
שה
הגו
הסו
יוצ:
בעי
הכו:
מש
תינ
הגו
כתו
אם
יוס
וא
של
היו
אד
הש
וכן
הכ
אל
דש
חי

בנ"ד דמשוש הדפק לאו דרך חיבה הוא כלל אלא דרך אומנות. אע"ג דבפ"ק דכתובות (ד, ב) משמע איפכא כאן באבילות דידיה אסור כאן באבילות דידיה שרי, ופרש"י משום דאבילות דידיה אינה שומעת ומנחת לו אף אם יתגבר יצרו עליו, שפיר יש לחלק בין מניעה דאבילות ובין מניעה דתשש כח הגוף ואין להאריך.

עמה בחליה. וכה"ג תנן פ"ק דשבת (יא, א) לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה, ודייק התם במרדכי דדווקא הוא אסור לאכול ממה שאכלה היא אבל היא אינה אסורה ממה שאכל הוא, אלמא דאין הרגל עבירה תולה אלא בו, וכן העתיק אחד מהגדולים בשם גדול⁶ דאשה חולה ובעלה רופא אסור למשש לה הדפק⁷, וא"כ כ"ש

סימן רנג

ליה יצריה באשה זו אפילו בשעת החופה, ולא בא עליה מעולם וראויה היתה לו לא חיישינן לייחוד דידיה דודאי לא יעבור דלא תקיף יצריה. והיה נראה להביא סעד לסברא זו מהא דשור המועד חוזר לתמותו כדחזינן דראה שוורים ג' פעמים ולא נגת, אע"ג דאיהו נמי תקיף יצריה ליגח כדאיתא פ' כיצד הרגל (ב"ק יט, ב), מ"מ כי חזינן דנח יצריה דיינינן ליה בתם ולא אמרינן דבהא זימנין הוא דנח יצריה והיום או למחר הדר ליה יצריה. הכא נמי בנ"ד אע"ג דקים להו לרבנן דבסתם אדם תקיף ליה יצריה באשה שלא בא עליה מעולם, היכא דחזינן דהאי גברא לא תקיף ליה יצריה דיינינן ליה כמי שנתייחד עם אשתו נידה שבא עליה כבר, ומ"מ המחמיר תבוא עליו ברכה³. הנראה לע"ד כתבת.

שאלה: בתור כנס בתולה והיתה טהורה בשעת החופה וכמה לילות אח"כ, ומכל מקום לא בעל אותה עוד שחזרה ופירסה נידה אסורים הן עוד להתייחד בלי שומר אצלם או לאו.

תשובה: יראה דצריך להתיישב בדבר, דבהוראה זו איכא פלוגתא דרבנותא. אחד מן הגדולים הורה לאסור הואיל ולא בעל עדיין כדמשמע לישנא דתלמודא (כתובות ד, א) בסתמא, לא שנו אלא שלא בעל וכו'. וחד מרבנותא² התיר ואמר דמה שאמר הספר דבלא בעל אסור להתייחד, היינו דווקא היכא דלא הוות חזיא לבעול בתחילת החופה חיישינן דילמא תקיף עליו יצרו, אבל בנדרן דידן דחזינן דלא תקיף

דיני מבילה

סימן רנד

פסקו כאברה דשמואל (ברכות נה, ב) וכאידך דשמואל דחיישינן לרביית נוטפים על הזוחלין ואין הנוטפים מטהרין בזוחלין אלא באשבורן, והטובלת בנהר ביומי דניסן דשכיחי נוטפים לא עלתה לה טבילה. ואע"ג דר"ת⁵ פסק כאידך דשמואל דנהרא מכיפיה מיבריך, ומייתי ראייה טובא לדבריו. והתוספות פ' במה אשה כתבו דעל דבריו סומכין וטובלין בנהרות כל השנה וכו', וכן סמ"ג⁷ וא"ז⁸ וסמ"ק⁹ מסקינן הכי. מ"מ תימא דבאיסור כרת כזה לא ניחוש לדבריו ר"ח שכל דבריו דבריו קבלה

שאלה: בהרבה עיירות ומקומות נוהגים הנשים לטבול בנהרות כל השנה ואין מוחים בידם. ולמה לא ניחוש לדברי כמה גאונים דפסקו דחיישינן לרביית נוטפין על הזוחלין וא"כ לא עלתה לה טבילה והרי היא עדיין בכרת.

תשובה: יראה דמן הדין היה לנו לחוש בדבר, דגאונים קמאי ובתראי סבירא להו לחומרא זו. קמאי: הרמב"ם¹ בשם ר"ח². בתראי: מהר"ם³ ואשירי⁴, כולם

4. סי' רל"ז. 5. מהר"ם קלוזינר — [עפ"י לקט"י ח"ב עמ' 21]. 6. ל"פ שם מי. 7. שו"ע (שם סי"ז) וענ"כ דמשמע מחשו' רמב"ן (סי' קכ"ז) דבמקום שאין רופא אחר שרי, עש"ך (סק"כ) ונקודה"כ שם, ועי' מש"כ ע"ד ב"ש (אבהע"ז סי' כ' סק"א), ועי' גרי"א יו"ד שם. 8. ד"ה כאן באבילות דידיה.

סי' רנג: 1. נ"ל שכוונתו למהר"ש סי' ש"כ. 2. ל"מ. 3. רמ"א (סי' קצ"ב ס"ד) ועי' ט"ז (סק"ז) מה שהשיג ע"ד רבינו דלא דמי לההיא דשור המועד, וכבר יישבו בנקודה"כ שם דהכי' סתם כנ"א בחזקת כשרות הם, ע"ש. ועי' ש"ך (סק"א).

סי' רנד: 1. ט"ס וצ"ל רמב"ן וכ"ה ברא"ש דלהלן. 2. עי' ר"ח שבת סה, א (ש"ס וילנא). 3. עי' מבי"ב ד"פ סי' קצ"ג. 4. הלכי מקואות סי' י'. 5. ספר הישר חידו' סי' רמ"ה, ב וסי' רנ"ו. 6. שבת סה, ב ד"ה דאמר. 7. עשין רמ"ה. 8. עי' ח"א סי' של"ה. 9. סי'

16

הם, ולדברי מהר"ם דבתראי ובר סמכא הוא, ואיהו נמי מייתי ראייה טובא לדבריו כדאיתא באשירי הלכות מקואות¹⁰. אמנם מצאתי בא"ז גדול¹¹ שכתב לשון רשב"ם ד"ל: ומיהו אנו בזמן הזה לא קי"ל כאבוה דשמואל דעביד לבגתיה מקואות ביומי ניסן משום שמא ירבה נוטפים על הזוחלים, אלא טובלין בכל הנהרות משום דרביית נוטפין מילתא דלא שכיחא היא, ע"כ. מלשון זה משמע דבזמן הזה אפילו לאבוה דשמואל ליכא למיחש ואיהו דקעביד מקואות ביומי דניסן, היינו כבבל או בארץ ישראל דהוי שכיחא רביית נוטפין. ואידך דשמואל נמי דקאמר אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי, קאי דווקא אכיוצא בו דפרת כגון שאר נהרות א"י ובבל דהוי שכיחא בהו רביית נוטפין¹².

ושמעתי מקשים¹⁵ מ"ש נוטפים דפוסלין זוחלין ברבייתן ומפקי להו מתורת זוחלין, ומים שאובין דפוסלין לגמרי המקוה ואפ"ה אם היה כבר מקוה שלם של מ' סאה ונפלו לתוכו אפילו אלף סאין שאובין בבת אחת לא יפסלוהו ואין לומר דהיינו טעמא דשאובים הואיל ולא חשיבי כלל לטהר הטמא בשום צד בטילות הם לגבי מקוה שלם דמ' סאה אפי' רבו עלייהו טורא. אבל נוטפים בזוחלין דנוטפים נמי חשיבי לטהר הטמא באשבורן מש"ה לא בטילין לגבי זוחלין היכא דרבו עלייהו, וכיון דלא בטילי נמצא הטובל בנהר זה דרוב המים נוטפין הן וקטביל בהו דרך זחילתן לא עלתה לו טבילה, ע"כ הך טעמא ליתא. דא"כ לפי זה מים שרבו עליהם שאובים עריין יהא מטהר בזוחלין מפני ששאובין דלא חשיב בטילי ביניהם. ובאשירי¹⁶ מייתי מפ"ק דמקואות¹⁷ דתנן מעיין שרבו שאובין שוה למקוה שוה למעיין, שוה למקוה שאינו מטהר אלא באשבורן, שוה למעיין לטהר בכל שהו, ומפרש התם הטעם מ"ש אישבורן מכל שהו.

אפ"ס תימא הוא שהרי עינינו רואות שרוב נהרות שלנו מתגדלות יותר מכפל כמה פעמים כשהגשמים מרובים, וא"כ אינו אלא מימי גשמים או משום דמכיפיה מיברין. וגם מאידך סברת ר"ת דאין טיפה יורדת מלמעלה שאין שתיים עולות כנגדם מלמטה כדקאמר פ' קמא דתענית (כה, ב), ואהנך סברות דר"ת פליגי הגאונים כדפרישית לעיל, וא"כ גם בזמן הזה יש לחוש. והיינו צריכים לומר בדוחק דסבר רשב"ם דקים לן בזמן הזה דנהרות שלנו אין דרכן להתגדל מן הנוטפין רק ממקורם. ותו דבמרדכי¹³ כתב בשם רמב"ן¹⁴ דצריך לתת לב אם הנהר קטן כ"כ שאם היה כזה הנהר בא"י שאין הגשמים מצויין שם היה מכזב פעם אחת בשבוע יש לחוש בו לרביית נוטפים על הזוחלין. ומשמע שם במרדכי דהך פיסקא אפילו לפירושו ר"ת קאמר לה. והנה עינינו רואות שבשנה שחמה קצת שאין הגשמים מצוין רק כמו שהוא בא"י שכמה נהרות מכזבים אפילו בשנה אחת כה"ג. לכך נראה מה שהקילו קדמונינו ולא מיחו בדבר משום דחשו לכמה עיירות ומקומות שנתפזרו שם היהודים לאחת ולשנים ולשלושה, ואין ספק בידם לחפור להם מקואות, והעיריות יושבין על הנהרות ואי הוי קאסרי להו לנשי לטבול בנהרות היו צריכים בכל טבילה לטרוח וללכת לאיזה קהל אשר תיקנו להן מקואות, ומתוך רוב טירדא זו אחי לזולתי בטבילה לגמרי, כמו ששמענו שבמקצת ארצות הרחוקות דלא שכיחי בהו נהרות מזולתי טובא בטבילה מפני הטורח. ואפשר נמי הואיל ואין טבילת נידה מפורשת בתורה אלא שהגאונים דקדקו לה מן הדרשות יש לחוש דאתי לזולתי ביה טפי.

ולכן נראה לתרץ בטעם יפה כמו שהבנתי הדברים מדברי אשירי בהלכות מקואות¹⁸, דמייתי כמה משניות להוכיח דמקוה של מ' סאים לא יפסלוהו אפילו אלף סאין שאובין. וכתב לבסוף דא"צ ראייה כ"כ דהסברא נותנת דכיון דיש כאן כבר מקוה שלם כל השאובין שיפלו לתוכו נעשו כולו זרועין בתוכו והרי הם כמחוכרים דכשרים לטבול בהן. וכעין זה פרש"י פ' כל שעה¹⁹ דהא דמים טמאים נטהרים ע"י השקה במקוה משום דהיינו זריעתן כמו חייטין שנשמאו זרען בקרקע ונשרשו נטהרו. ומהשתא יתיישב שפיר מ"ש שאובין דלא פסלי מקוה ברבייתן ונוטפין פסלי זוחלין ברבייתן. והיינו טעמא דפסול דשאובין הוא משום דתלושין הן ובאים ע"י תפיסת בני אדם, כדאיתא במרדכי בהלכות מקואות²⁰ ומייתי לה מתורת כהנים, ולהך פסול מהני זריעה דכשיפלו לתוך המקוה שלם יתחשבו כולם מחוכרים. אבל פסול דנוטפין שאינם מטהרים ע"י זחילה אינו מטעם זה כלל, דנוטפים במקוה שלם חשיבי שפיר מחוכרין ואין בהן תפיסת ידי אדם שהרי נטפו כך להיות מקוה בידי שמים, ואפ"ה אין מטהרין אלא באשבורן ולא ע"י זחילתן. אלא ע"כ טעם אחר הוא מה שהוא או גזירת הכתוב ולהך פסול לא מהני זריעה, דזריעה לא מהני אלא לשוויה לתלוש מחוכרי²¹.*

הגה"ה: ולהסו גאון דספירא להו רונא - טאוב כגו - מדלוריימא²² ממיסע - שפיר דפסול נוטפין דלוריימא ולכן ממתי טפי, ע"כ.

L

רצ"ד. 10. שם. 11. ת"א ס"י שס"ג סט"ו. 12. ע"י ארי"ז (ח"א ס"י של"ז ס"ט). 13. הלכה נדה (מקואות ס"ב תשמ"ה). 14. צ"ל רא"ם - בספר ריאים ס"י קצ"ב. 15. ע"י היטב ריטב"א ונימוקי גדרים (מ, ב) בשם הראב"ד וע"ש הר"ן ד"ה נמצא. 16. הלכ"י מקואות ס"י א'. 17. משנה ד'. 18. שם. 19. פסחים לד, ב ד"ה מי. 20. ס"י תשמ"ה. 21. רמ"א (יריד ס"י ר"א ס"ב) וע"י נו"כ. 22. ע"י תשרי ד"י מגאש (ס"י מ"ט) ומש"כ שם כהע"ר באורך.

בשער השביעי דיני הטבילה

בשער השביעי דיני הטבילה

השער השביעי

המחבר לרקוק כמה סממנים שהמעין מטער בכל סטור המקוים כחרכעים סתם מה סממנו מטער בכל סטור

כחוב עם סתם המחבר לרקוק כמה סממנים שהמעין מטער בכל סטור סטור וכו' אמר הכותב כל הכוונה לכו

המחבר לרקוק כמה סממנים שהמעין מטער בכל סטור המקוים כחרכעים סתם מה סממנו מטער בכל סטור

ארבעים מתוך שמונים לאחר שמונים בהא רב לחומרא ולוי לקולא דלרב אעפ"י שלא פסקה הכל מעין אחד הוא ולא שטרחה התורה אלא תוך ארבעים לזכר ותוך שמונים לנקבה וללוי כל שלא נסתם המעין הטהור לא נפתח הטמא וזו ששופעת מתוך מעין טהור טהורה שאינו אלא כדם הנחירים . וק"ל כרב בין לקולא בין לחומרא וכדאמר אשי הלכתא כותיה דרב בין לקולא בין לחומרא :

השער השביעי דיני הטבילה

דבר תורה אין האשה עולה ממומאתה והרי היא ערוה עד שתספור ותטבל רבימים וטבילה תלינהו רחמנא בנדה כתיב שבעת ימים תהיה בנדתה ואמרו ז"ל בנדתה תהא עד שתבא במים . וכזבה כתיב ואם טהרה מזוכה וספר' לה שבעת ימים ואחר טהרה . אעפ"י שאין טבילה מפורשת מן הכתוב אלא בטבילה ויש מי שכתב שלמדו אותה מדכתיב ורחצו במים בנץ אב לכל הטמאים שיהו בטומאתן עד שיטבולו ורב יהודאי גאון ז"ל כתב בתשובה טבילת נדה מן התורה ק"ו מנגעה לומר דכנוגע במשכבה כתיב וכל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו ורחץ במים וכ"ש במגע

המחבר לרקוק כמה סממנים שהמעין מטער בכל סטור המקוים כחרכעים סתם מה סממנו מטער בכל סטור

אין האשה עולה ממומאתה אמר רבנן דהאשה עולה על פי שספורה י' נקיים עד שתטבול בתי מקוה שאינו שאובין או במי סעין ובלבד שהיא במעין מ' סאה . בגין אב לכל הטבילים הרחץ את בשרו במים שכל גופו עולה בהם ויש חכמים מ' סאה : ויש מן הגדולים שאמרו שהמעין ספורה בכל שהיא ובלבד שיחא במים כרי טבטבול כל גופה בהם כבת מ' ולראשונים שומעין להחמיר ברוב שיש בו כרה . אין מובלין בבלי שלא אמר תורה אלא מעין ומקוה מים לשיכר היה שיש ומקוה לא עלתה לה כבילה : לא חשבו ע"כ כלי עץ שנקבלין טומאה מבין ולא ע"כ כמרים שראויין לפרש' ולא על שום כלי הראיה למדרס וטבילת מפי גזירות מרחצאות של כלים עברה וטבילה לא עלתה לה כבילה : אבל לכתב היא תבילת גזירות תחת הגליה מפי הרמב"ם שאינו תחשיב וכן לא חשבו ע"כ כלי עץ ולא ע"כ בקעת וטבול וק"ל על פי שאין כלי חים שמשא מבין ולא ראוי לחדרם חשבו חכמים הוא שמתחבר שלא תבול ולא הטבול כראוי עברה וטבילה ע"כ אילו לא עלתה לה טבילה : דבר תורה הובה טבילת כיום י' לפסדתה

המחבר לרקוק כמה סממנים שהמעין מטער בכל סטור המקוים כחרכעים סתם מה סממנו מטער בכל סטור

המחבר לרקוק כמה סממנים שהמעין מטער בכל סטור המקוים כחרכעים סתם מה סממנו מטער בכל סטור

המחבר לרקוק כמה סממנים שהמעין מטער בכל סטור המקוים כחרכעים סתם מה סממנו מטער בכל סטור

גורר בבית אברהם ל"א

בית שביעי שער שביעי

לפניהם
התחבטו ונתחבטו לבעליה
מיו ועכשיו כל הנשים
בזכות מאמר שחמירו
על ענין לישוב נקיים
אצילי על ששה דם
בחרול אלא שאמר
חכמים לעשות כן מסת
שנסתנה עצה כספק
שמה תראה בו ביום
לאחר תשיש וסותרת
ספירה והרי היא זבה
למפרע שבעת השמיש
כיון שאמרה לישב בו
כיום אמרה לטבול
אפי' ביום ז' שאם
הטבול תבא ילדי
השמש ותגמס לטבול זה
כיום שבאנו . לא
מבליה יום ז' ולבאר אמרו
משמש ספק זה אלא
למפרע שבעת השמיש
ביום משום סך יום
השביעי והעולם אינה
טובלת אלא בלילה .
והיה ירידה לטבול
בלילה לפני רוב הצנה
או ספירת אריות או
סני נגבים או שיעולין
דלתות הסירה בלילה
ויבואה ביום הרי זו
טוהרת לטבול ביום ח'
וביום השביעי לא
טבול כיון שלא נתבס
בספק במה שאמרנו
עכירה וטבול ביום ז'
יש סגורתי המורים
שחורו שלא עלתה לה
טבולה יש כי שחורה
הלך אחר שטבולתה
טבולה דבר תורה ואין
מטבולת אלא חשש
רחוק ורחוק דבריו .
הטבולת אריך שלא יהא
עליה שום דבר תוצ
מן והרבים שהיא
קפורה עליה לעתים
ואינה חגיגה שריו
עליה . לשיך צריכה
האשה לעיין בעצמה
בשערה סוף לטבולתה
אלא שלא ידע עליה שום
דבר באווא או טמא
קפורה כמקום שער
שבה . עורא ובר' תקנו
שחורא האשה חופפת
כל מקום שער שבה
וטורקת בבסיק או
כסאסטה בידה הימנ
כיון שלא היה שיעורתי
קפורין זה ביום . כבר
נהנו בנות ישראל לחת
כל נטף לשיקוף במים
בחין בשעת הישיבה
ומנה יפה הוא להן וכן
ראו להנהיגן בשיחה
להן שפירה יפה בכל
גופן . הישיבה זו
שבסקום שער שחמירו
לא תראו במים קיים
מפני שהם מטבולין את
השער אלא במים המין
או בחבי חמה שהמים
החמים ימים להתחיל
התשיש . וכן לא תהיה
בנהר סניי שהיה
בנהרך את השער ותחור
ובסחבך בין שאר
שערותיה ולא באהל
מפני שהוא סכנה את
השער וכן הדין לשאר
הרובים שבסבך את
השער חופפה צריכה
לדיות לכתחילה סוף
לטיבולתה לשיך לא
תתוא אשה ביום והטבול
בלילה אלא חופפת
בלילה וטבולת כיון שלא
יתקשר שום דבר על
שערה משעת חופפה
ער

עוד מס נרסין בנהר ס' חוקה אל' מה בין בנהר בין ס' מה
לא הפכו וכו' . אמר הכותב דעה שפיהל לא יפיה
קא הויה הכא אם ראה דברי גדולי ישראל אשר היה יבואו וכן
עליו ח' מלאו לבו לקבל כמה מהסרו הם ועוד ספקו ראונו למר
סבדנריום ס' דברים נרורים להחיר
מה שסם נעמי הגדולים דברים
הטורים הנם הרמב"ם ז"ל שאלר
אשילו עכשיו לפטול ביום שמי
משום סך ביה ואמר נ"כ מס
הנאון רב אחא נכמה ז"ל וגם
הרמב"ם ז"ל אשר נסח הוא וזה
קודם לזה המור מורי רביע מה
ז"ל ומד חלק על ישיבתו נס מה
פירש דרכו פני ודכא אפי' לפי
דבריו דלאו אשמי קיימי אלא
השביעי אי אפשר מה שפירשנו
סכוא פירש דרכה המקן למיפול
בומחא דשביעי משום אטולו ואמר
ליה רב סני בלא שמהא דלכולו
ליסבן בומחא ולא השמש עד הסרב
ואמר ליה רבא משום דברי שמשן
דלמר למר הסרב אחר מעשה
הכטילה הסרב למשם אלא שחסרו
והסמור ולס כן מא קא מהרב ליה
רבא לרב סני בעל חיייה על
הכטילה והוא מסרב ליה מדרבי
שמשן דלמר למשם ולא לפטול אלא
כיון שסבר לו אחרו דרך היה לו
לפרש דרכו סני וליסבן בומחא
ליסבן ולשמשן דכטילה דקא ליסבן
מפילי נקם וכאוסה שחמרו ויום
טבילה כיה וכומו ספי' הכי כעל
החמור ועוד דכיון דלמר רבא
דלמור וטבול אלא למה למהי גורא
הרבה והסמור חלמה למי גורא
למית אל' הויה חור וכמה דכיום
השמי מורא לה לטבול לכתחילה כלא
שמהא חמירי וליכא למיגד כלא
ואשילו טבילה כהה כשביעי ליכא
אלא מש' שמה השמש ומה חלמה
לכולו הויה לא חיים ע"כ ודכיון לא
כטילה ככר למר דכטילה היכי לרב
ספי דחשיבן לכי ואשילו לפי דבריו
היה לו למר למשם הסמך כהה
והקפול כשביעי ומשמש ומה חלמה
לכילי הויה לא חייבין אלא שאלן
עומה סרב לדבריו . ולשיך הענין
נ"כ יש להקשות אם למשם קאמר ל'
שמשן מלי קאמר שמה חל' לדי
הספק דלוי שמשם כוודלו כבר
הכטיה כוודלו עומה וככא לדי
הספק ומלי שמה חל' דקאמר ועוד
כיון דלמרו חקין רב אידי כד אבין
בנדס למיפול בומחא דממי משום
אריות ורב אחא בר יעקב כספונס
משום נבי ודכא משום אטולו על
כחין כולן נהר מפול בומחא
רבה ליסבן אלא הכי הויה מדי
כאודלו כולו ספק זנות נינו
ליסבן בומחא ומו לא אלא משום
דכא לא שרי למסול אלא כשמי
והסום אטולו קאמו אשילו כשביעי
ליסבן לכתחילה ואמר ליה דלמור
כשביעי

ולא מצינו מקום ששמו לא"ט . ושילוח
מעין הוא דהיינו מי ניוחן מעין שמושחין
עליו את המלכים ומתרגמין שילוח ועוד
דארסין כיון שמגיעין לפתחו של דוד
שם רוחצין זבים מכלל דמיקרא לא . חובין
צריכין מים חיים ואפ"ה אין טובלין בו עד
שמגיעין לפתחו של דוד כל' שיש שם שיעור .
והא דתניא אלו נאמר מקוה מים יהיה מהור
ולא נאמר מעיין הייתי אומר אפי' מלא מים
על כתפו ועשה מקוה לכתחילה יהא מהור ת"ל
מעין מה מעיין בירי שמים אף מקוה בירי
שמים . אי מה מעיין בכל שהוא אף מקוה
מטהר בכל שהוא ת"ל אך מעין המעיין מטהר
בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה . לפי
דברי רת"ם ז"ל נצטרך להעמידה דוקא בכלים
ואסמכתא בעלמא לאחר שבטלו רביעית
לכלים . וזה דחוק . אבל הר"א ז"ל כתב דאפי'
לאדם מטהרין בכל שהו ובלבד שיהא כל גופו
עולה בהן בבת אחת . וכן כתב הר"ם ז"ל
בהלכות מקואות ולרברי רבותינו הצרפתים
ז"ל שומעין להחמיר בשל תורה מאימתי זמן
הטבילה כל הנשים עכשיו בזכות הן שכבר
החמירו בנות ישראל על עצמן שאפי' ראות
דם מיפה כחדלל יושבת עליה שבעה נקיים .
ואימתי הזבה טובלת ביום שביעי של ספירה
משתנן החמה דכתיב וספרה לה שבעת ימים
ואחר תטהר . ומקצת היום ככולו ומותרת
לבעלה מיד אלא שחכמים אסרו לעשות כן
שמה לאחר שתשמש ביום השביעי תראה בו
ביום ותטהר כל שבעה ונמצאת זבה למפרע
בשעת תשיש וכיון שאמרה לשמש אמרה
לטבול שאם תחזיק עצמה במהורה שמה
שגורה לגזרה היא זו החמירו עליה מפני כרת
שבה . ולא עוד אלא אף בשמיני אמרה לטבול
ביום משום סך יום שביעי אא"כ יש חשש
סכנה או מניעה במטילת הלילה כסכנת צינה
או משום נגבים וכיוצא בזה דגרסין בפרק
*תינוקת אתקן רב אידי בר אבין בנרש מיטבל
ביממא דתמניא משום אריותא . רב אחא בר
יעקב בפפוניא משום נגביר' יהורה בפומבדית'
משום צנה . רבא במחוא משום אבולאי .
פי' שומרי העיר שסוגרין דלתות העיר בלילה .
אמר לו רב פפי לרב סכדי האידנא כולוה ספק
זבות משוינן להו ליטבלו ביממא דשבעה
כלומר למה לי יומא דתמניא ומשום אבולאי
אפי' ביממא דשבעה נמי ולכתחילה ליטבלן
ולישתרין

לבעל מיד
שמיני לנדת
ואי זבה
מור ואהרריל
עשה תטהר א
לשמש שלא את
ואחר תטהר כיון
הכמים אסרו
ליטבול אפי
אלא לשנ
פעיא לרב פפי
מאי ליטבלן ר
עום טבילה ה
ביממא דתמני
זירא הו
על מאי דאת
לעשות כן דאלך
פרה וטבולה ביום
שבחא ז"ל דלא
מפיקות שמה
טבילה ושמה
ובכמה חששו
לוי ז"ל מן המ
לילה וכמה כי המ
איריותא קאמר ה
השכבר אמרנו ג
למה אינו נראה א
במטבלח בשמיני
אפי' לכתחילה .
הכא אשה לא תעו
משום דבעיתא .
אפי' אטילתא בריע
עוד כתב הוא
שום דההיא פש
אות הוואל ומישו
טבילה אבל כלי
מגבו ואינו רא
אות וסד'א לישו
עברה וטבלה-ט
החו ללמדת אית
וטבלה אנבייהו
במקואות מעין
דא כמות שהיה ד'
השלא יטבול ע"ג
מורת מרחצאות .
מטבול ואי איכא
מפיר דמי ואפ
רברי הרב ז"ל מ

סימן רצא

טוליטולה לה"ר יהודה בן אשר נר"ו

שאלת ראובן נדר או נשבע שלא יאכל ענבים ולא ילבש בגדי משי. ואח"כ שאל לחכם על קצת נדרו, ר"ל על הענבים או על בגדי המשי והותר לו. אם יכול לאכול ענבים וילבש בגדי משי מטעם כי נדר או שבועה שהותר מקצתו הותר כלו, כדאמרינן בנדרים¹, האומר קונם שאני נהנה לכלכם והותר לאחד מהם הותרו כלן. ואם אמר לך ולך ולך הותר הראשון הותר השני. או אם נאמר כי לא דמי לזו. כי בעלמא כשהוא נדר שאינו נהנה היא הפעולה אחת ובוה נאמר הותר מקצתו הותר כלו. או ג"כ אם נדר שלא יאכל ענבים ותמרים, מאחר שהאכילה אחת היא אמרינן הותר מקצתו הותר כלו. אבל בראשונה בענבים ובבגדי משי הם פעולות משונות, ולא אמרינן בה הותר וכו'.

תשובה נראה שלא הותר לשניהם, דשמי שבועות הן. שהרי אם עשאן שמייהם צהעלם אחד חייב שמים. וגם אין לומר צהן שיהיו מנטרפיין, וכיון שהן כצ' שבועות מוחלקות, לריך החר לכל אחת ואחת. כמש"כ הרמב"ם ז"ל פ"ד מהלכות נדרים², דאם אמר שאיני נהנה לזה לזה לזה לריכין פתח לכל אחד ואחד וכן כל כיוצא בזה. והוא שפסק צכאן דלא כר' שמעון דס"ל עד שיאמר שבועה לכל אחד

31

ואחד אלא כיון דאמר לזה לזה בלא וא"ו, הרי הוא כאלו אמר שבועה לכל אחד ואחד. וה"ל כיון שאם עשה שמייהן צהעלם אחד חייב שמים שמי שבועות הן, דלא גרעי אכילה ולבישה לחלק מאכילה ושמייה. דאי אמר שבועה שלא אוכל ואלא אשתה ואלל ושמה חייב שמים, כדאמרינן צפ' שבועות שמים צמרא³ וע"ג דשמייה צכלל אכילה היא, ואין שבועה חלה על שבועה, אפ"ה כיון דהדר אמר שלא אשתה גלי דעמיה דכי אמר צרישא שלא אוכל, לאכילה צלחוד נחכוון, וכי הדר אמר שלא אשתה לאו שבועה על שבועה היא.

ומ"מ אע"פ שכללן צשבועה אחת חשצין להו כשמי שבועות לחייב עליהם שמים צהעלם אחת, אע"פ שאם אמר שבועה שלא אוכל תאניס וענציס ואלכן אינו חייב אלא אחת, אלא"כ צמסרצ צו חצרו⁴. וכן נמי צשבועה שלא אשתה יין וחלב ודבצ דאיתא התם⁵. אלמא אע"פ שאין המינין מחלקין צפעולה אחת, מ"מ חלוק הפעולות מחלקות. ואע"פ שהן דומות קצת, כגון אכילה ושמייה, דהא שמייה צכלל אכילה, אפ"ה כיון דאין שוות לגמרי, דאכילה לאו צכלל שמייה, מחלקות. כ"ש כשהן פעולות מוחלקות לגמרי כאכילה ולבישה שהן מוחלקות⁶. נאום יצחק צ"ר ששת זלה"ה.

סימן רצב

מיוקק אל החבר הותיק אנמשה גבאי י"א

שאלת מקוה שיש בו אמה על אמה ברום שלש אמות מכוננות, לא יעדיפו דפנותיו כמלא נימא והוא נשקע בקרקע על שטח הארץ, מקום רצפת בהט ושש שאינו מאבד טפה, מהו לטבול בו. מי אמרינן כיון דכשעה דנחית לאטבולי, נפקי מייא מגופא דמקוה כשעור גוף הטובל, א"כ בהיהא שעתא ליכא בתוך המקוה ארבעים סאה, ולא עלתה לו טבילה. או דלמא מה בכך כיון דמיא חבורי מחבורי, וגוף הטובל עולה בהן, מה לי שיהיו תוך המקוה או חוצה לו. הלא ערוב המים מועיל בהכשר המקוה כדתנן בפ"ו דמקואות¹ שלש מקואות זו בצד זו, ובכל אחד עשרים סאה, השנים מהם כשרים והשלישי שבצדן מים שאובין, וירדו שלשה בני אדם לטבול בשלשתן, ועלו המים כלן למעלה ונתערבו המקואות כשרים והטובלין טהורין. שהרי נעשה הכל ששים סאה. מהם מ' כשרים זה בצד זה ואין המים שבצדן פוסלין מקוה שלם. ולא עוד אלא שהשאוב מוכשר ע"י השקת המקוה שלם, אבל אם היה השאוב באמצעית וכו'. מכאן נראה דמקוה ע"י ערוב אכשורי מכשר, שאף השאובין שנתערבו הוכשרו ועלתה טבילה לטובל בהן. וכ"ש בנדון זה שיועיל

7 ←

הערוב. וכן נראה מהיהא דערבי פסחים² אמר רבי אסי אמר רבי אבין בר חיננא שלחן של מקדש של פרקים הוה דאי לא תימא הכי אמתא באמתא היכי מצי מטבלי לה. והפירוש הנכון מה שפירשו התוספות ז"ל³ דהכי קאמר אי אמרת בשלמא אמתא באמתא מצי מטבלי, לא נצטרך לומר של פרקים הוה. ומשכחת לה כגון דהוה צורת המקוה כתבנית השלחן אמה על אמה וחצי ברום אמתים, דמעוקבו עולה כמעוקב אמה על אמה ברום שלש אמות אלא אי אמרת לא מצי מטבלי, על כרחך של פרקים הוה, ואי במקוה מצומצם בדפנותיו לא היו יכולין לטבול מאי דוחקיה, דלמא אע"פ ששעור מימיו היו מצומצמות, דפנותיו היו עודפות למאר, והיתה מרת מי המקוה אמה ומשהו על אמה וחצי ומשהו ברום אמתים פחות משהו. וכשהיו מטבילים בו השלחן היו מי המקוה מקיפות את כלו, ולא היו מימיו יוצאות לחוץ, דהא דפנותיו עודפות, ואז לא היה צריך לדחוקי נפשיה לומר של פרקים הוה. אבל לפי דפשיטא ליה דבמקוה מצומצם ודפנותיו בלתי עודפות היה טובל, הוצרך לומר דשלחן של פרקים הוה. והשיב לו ומאי דוחקין⁴ דלמא בים שעשה שלמה, שהיו במימיו הרבה יותר מכדי שעור. ולא השיב לו ודלמא בדפנותיו עודפות. עד כאן דברין.

ובקריית מלך רב הלי שבועות פ"ו ה"ק. ב. כג. 6 דאה לעיל סי' קנט. רצב 1 מ"ג. 2 פסחים קט, ב. 3 אינו בתוס' שלפנינו פסחים שם. ובשו"ת מעיל צדקה סי' מ' בחשובה מחכם אחר עמד על כך. צא לפנינו בגמ' שם: מאי קושיא.

רצא 1 ס, א (פ"ט מ"ז). 2 הלי יא. 3 שבועות כב, ב (פ"ג מ"א). * 4 כ"י יר"ד סס"י רכ"ט ד"ה כתב וכו' וע"ש בש"ך סק"ו ובמהרי"ט ח"ב חיו"ד סי' מ"ז, ובמחנ"א הלי שבועות סי' ט' מ"ש בזה. נוע"י לעיל סי' צח וסי' קנט

32

קטפרס. דהכי תנן צפ"ח לטהרות⁹ הנזק והקטפרס ומסקה
 טופס אינן חבור לא לטומאה ולא לטהרה, והאשכזרין חבור לטומאה
 ולטהרה⁹. וזהו מש"כ הרמב"ם ז"ל פ"ח מהלכות מקואות¹⁰
 שלש גומות שצנחל העליונה והתחתונה של עשרים סאה
 והאמצעית של ארבעים סאה ושטף של גשמים עובר בחוץ הנחל
 אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויזאח מתוכן אין זה ערוז ואין מטבילין
 אלא באמצעית שאין המים הוחלין מתערבין אלא עמדו. עד
 כאן. והיינו ההיא ברייתא דשלש גממיות השנויה בתוספתא
 דמקואות¹¹ ומייתי לה צפ"א דורשין¹². ופסק דלא כר"מ
 ודלא כרבי יהודה, ואין מטבילין אפי' בתחתונה, דלא אמרינן
 אפילו גוד אחית. ונתן טעם לדבר לפי שאין הקטפרס חבור
 לעולם, ואפי' לחצר מקוה שלם שלמעלה למקוה חסר שלמטה. L

והא דמשמע צפ"א דורשין¹³ דגוד אחית לא פליגי
 דלכולי עלמא אמרינן, היינו ר"מ ור' יהודה, אבל רבנן
 פליגי עלייהו. דהא בתוספתא מקיים זה עלה דההיא דשלש
 גממיות והכמים אומרים אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה
 ארבעים. והיינו משום דס"ל אין קטפרס לעולם חבור, אפי'
 ע"י גוד אחית. וההיא דהנזק והקטפרס ומסקה טופס אינו
 חבור, אי אמרינן דרבי יהודה ור"מ מודו בה, מוקמינן לה
 בשני מקואות חסרים זה למעלה מזה. וכי אמר ר"מ דהוי
 חבור בין לעליונה בין לתחתונה, ולרבי יהודה לתחתונה מיהא,
 היינו דוקא כשהאמצעי שלם. אבל בשניהם חסרים מודו דלא
 הוי חבור. וכן פירשה רש"י ז"ל צפ"ב דגיטין¹⁴.

ראי מפרשין ההיא דנזק וקטפרס אפי' כשהאחד שלם
 כמו שפירשה רש"י ז"ל עלמא צפרקא בתרא דע"ז¹⁵
 מוקמינן לה בשני מקואות שהתחתון הוא שלם והעליון חסר.
 ואחיא דלא כר"מ, ומודה זה רבי יהודה. ומיהו לרבנן דפליגי
 עלייהו אין חבור כלל בשום ענין, לא לענין השקה דמיחני החסר,
 ולא לענין ערוז מקואות, בין ע"י גוד אסיק בין ע"י גוד
 אחית, בין בשניהם חסרים בין משלם לחסר.

והא דקתני התם⁹ דמשקה טופס לא הוי חבור, דמשמע
 הא טופס להטפיח הוי חבור, אחיא כרבי יהודה דס"ל
 דטופס להטפיח הוי חבור, ואמרינן ביה נמי גוד אחית, כיון

תשובה נראה שאם שטח החצר שהמקוה נמוכו משופע
 קנת, צענין שצנעות הטובל ישונו המים לאיחנס
 אל המקוה, מותר לטבול בו, שהרי הוא כאלו כלם בגומת
 המקוה, שהרי מחוברין הם בו כשעור ערוז מקואות של
 מעלה, דהיינו כקליפת השום⁴, ולא נחלשו ממנו בשעת טבילה,
 והרי המים שחוץ לגומת המקוה, כאלו הם במקוה. ואף חוץ
 לגומת המקוה במקום שמגיעין המים, יכולין להטביל כלים,
 שגוף הטביל יעלה בהן, ואין נקרא זוחלין, אע"פ שלא ישארו
 המים במקוה שמטביל בו, אלא הרי הוא נקרא אשכזרין, כיון
 שמן המקוה באו ואליו הם שצ"ס⁵ אלא שנתפחו בהכרת,
 מחמת אדם, או דבר אחר שצמח במקוה. והרי הוא כההיא
 דתנן פ"ז דמקואות⁶ מחט שהיא נמוכה על מעלות המערה
 היה מוליך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל טהורה⁶.

וכן נמי ע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי יהודה בההיא⁷
 דאם היו רגליו של ראשון נוגעות במים, אלא משום
 דס"ל דטופס להטפיח לא הוי חבור בערוז המקואות. הא אי
 הוי חבור, היה השני טהור, כי היו מים שעל הראשון מנטרפין,
 כיון שעדיין הם מחוברים למקוה, וסופן לירד שם ולא מיקרי
 זוחלין, כיון שמשם יצאו ואליו הם שצ"ס. ואם נאמר דטעמייהו
 דרבנן בזה לאו משום דטופס להטפיח לא הוי חבור, אלא משום
 דלא אמרינן גוד אחית, ואפי' כי האי גונא. אחתי שאני התם
 שהמים עדיין בגוף האדם אחר שעלה מלטבול אבל המים
 הנתפחין חוץ לגומת מחמת טבילתו, הרי הן בשעת טבילה כאלו
 הן במקוה, שהרי ישונו אליו חבור המכריח.

אבל אם שטח החצר אינו צענין שישובו המים למקוה אחר
 עלייתו של טובל, והולכין ומתפורזין מאליהן חוץ למקוה,
 אסור לטבול במקוה כזה. שהרי בשעת טבילה שזה כשכל גופו
 יחד מתכסה במים, או המקוה חסר, ואין המים שחוצה לו
 מנטרפין. ואף אם יהיה עוצי המים יומר מכדי שעור ערוז
 מקואות, שהרי זוחלין הם ואינן כאשכזרין. וידוע שאין המקוה
 מטהר בזוחלין אלא באשכזרין⁸, וגם שערוז מקואות כריך שהמים
 המערבין שני המקואות, הם מערבין אותם בהשקט צעומדם
 במקומם הטבעי, שזהו אשכזרין, לא בהיותם זוחלין שזהו נקרא

דמקוה מטהר דוקא באשכזרין משום דבעינן מ' סאה זוחלין לא הוי צירוף.
 וע"י חיבור לטהרה כלל ב סעי' מא. ובארז אחרונים דזהו אף להשיטות
 שלאדם גם במעין בעינן מ' סאה, משום שבמעין זהו דין בשעור טבילה,
 ובמקוה זהו שיעור ככח הטהרה שיש למקוה דוקא במ' סאה. אבל כח
 הטהרה של מעין לכו"ע בכל שהוא ולכן זוחלין מהני שהרי לא טבל באייר,
 ע"י שערי יושר שם פכ"ו ואמרי משה ס"א א סק"א, וע"י סקט"ז. [נעפ"ז
 מיושבים דברי המהרי"ק שורש נו לחלק בין מעין כ"ש שמטהר שאובים
 אף שצריך מ' סאה, ובין רביעית מקוה שאינה מטהרת שאובים, ע"י
 משכנות יעקב יור"ד ס"י מה (מג) שמחמת קושיא זו דחה דבריו]. 10 הל'
 ח. אולם הרמב"ם עצמו בפהמ"ש שם מפרש לענין השקט טמאים וכ"ה
 בחבורו הל' טו"א פ"ו ה"ה. 11 פ"ג ה"ד. 12 חגיגה יט, א.
 13 שם יח, ב. 14 טו, א ד"ה אינו חיבור. 15 עב, א ד"ה ולא לטהרה.

4 שעור זה נזכר שם במ"ט. וראה להלן שכ"כ לדעת הרמב"ם והרמ"ה.
 ואלו להר"ש סגי בטופס ע"מ להטפיח. וע"י ש"ך יור"ד ס"י רא ס"ק
 ק"ט. 5 *ד"מ יור"ד ס"י ר"א אות כ"ו. [רמ"א שם סעי' ג, ש"ך סק"ל
 ובמעיל צדקה ס"י ל"ט]. 6 מ"ז. 6 א ע"י ש"ך סק"כ, ותשב"ץ
 ח"ג ס"י לר. וראה מה שנחלקו בדעת הריב"ש כאן. השמלה שם ס"ק פ"ח
 ובחיבור לטהרה כלל ב' ס"ק ל"ט, אם כשיצאים וחוזרים מטבעם, נמי
 הוי אשכזרין או זוחלין. וע"י חזו"א יור"ד ס"י קלא, ב. 7 שם מ"ו.
 8 בתו"כ שמיני פרשתא ט פ"ג המעין מטהר בזוחלין והמקוה באשכזרין.
 ומובא ברש"י חגיגה יט, א ד"ה תרדלית, ובגדה טו, א ד"ה מקואות,
 ובגדרים מ, א: אין המים מטהרין בזוחלין. וראה בפ"י הרא"ש שם.
 9 מ"ט. 9א בבאור הגר"א יור"ד ס"י רא ס"ק ה וס"ק צא כתב עפ"י
 דברי הריב"ש כאן דזוחלין אינו חבור משום דהוי קטפרס, וזהו הטעם

מהמים הכשרים, ואם צהמים הכשרים ליתא כח טהרה לטבילת אדם, איך יקבלו המים שאזנים כח זה, דלענין טבילת אדם שזה מי מעין למקוה חסרה שאין צה' מי' סאה, וצחמת כן כתוב צהרא"ש צפ' מרונה סי' ג' ו"ל והא דקתני צפ"ה דמקוואות מעין שהענינו ע"ג השוקת פסול ולא מתכשר צמה שהוא מחובר למעין ומעין מטהר בכל שהוא וכו' וי"ל דהא דמעין מטהר בכל שהוא היינו לטבילת כלים אבל לטבילת אדם צעין מי' סאה כדאמרין צפרק חומר נקודש וכו' הילכך פסול השוקת לטבילת אדם הואיל וזכי מחובר למים שיש בו מי' סאה וצפ' מקוואות פירשונו פירוש הגון. עכ"ל הגר"ך לנו. אבל צתשו' וצפסקו' נמש' נדה חזר מזה וזה שרמו כאן נמש' צ"ק וכתב שצפי' למס' מקוואות פירש פירוש הגון, דס' מתרץ דק קושיא מה דלא מתכשר המים שצוקת צתירון אחר ו"ל: וי"ל דל"ק כלל, כיון דכלי מפסיק צין צריכה למעין לא מיקרי מחוברים וי"ל למעין שנתן לתוכו מים שאזנים, דס' מעין לא צטיל מיני' אף על פי שרינה עליו מים שאזנים מידי דהוי אמתקיה שיש צה' מי' סאה שאינה נפסלת אפילו נתן לתוכה אלף סאה שאזנים עכ"ל. ועפ"י דצרי' אלו כתב להלכה צפסקו' צפרק תינוקת וצתשו' וכן פסק הטור דלא תלי זה צזה דלף דצעין לטבילת אדם מי' סאה גס צמעין, מ"מ מהני השקה צמעין כל שהוא אף לטבילת אדם, אבל הא מילתא טעמא צעי מ"ש מקוה חסרה צמעין כל שהוא, ולכאורה הי' מקום לומר כיון דמעין כשר לטהר מים טמאים צכל שהוא דרק לטבילת אדם צעין מי' סאה, אבל לטהר מים טמאים הוא מטהר צכל שהוא כמו שכשר להטביל צו כלים, והשקת מים שאזנים הוא כהשקת מים טמאים, דצבניהם הטעם משום צריעה והתחצרות, אבל לפי"ז הי' ראוי להיות שגס צמקוה שאין צה' רק כל שהוא ומילא אותה מים שאזנים שתי' כשרה מה"ת אף לשיטת הסוברים כולו שאזן פסול מה"ת וזה לא צמענו, ומוכרח הדבר דל"ד לגמרי דין השקה של מים טמאים לדון השקה של שאזנים שמתחצרים למים ראויים לטהרה, לדון זה האחרון תלוי צכה טהרה של המים, וכיון דמקוה חסרה שאין צה' מי' סאה פסולה לטבילת אדם מה"ת כ"כ המים שאזנים המושקים למקוה זו לא יקבלו כח טהרה לטבילת אדם, וא"כ הדרא הקושיא לדוכחה איך מתטהרים השאזנים לקבל כח טהרה לטבילת אדם, ע"י מעין כל שהוא, שאין צעמנו כח לטהר אדם לטבילתו:

74

ובלענ"ד דמה דפסלין מקוה חסרה לטבילת אדם אינו דומה למעין כל שהוא, שהוא פסול לטבילת אדם לשיטת הר"י וסיעתו, דהנה מה דפסלי מעין כל שהוא לטבילת אדם אף שראה מדצרי הראשונים שהוא מה"ת, מדכתב הרשב"א הוצא צצ"י להכריע להלכה כשיטת הר"י דלמתמירים שומעים צצרי שאיסורו צכרת וכן הציא צצס הר"ן. יעו"ש. מ"מ וי"ל דפסול זה אינו כפסול של מקוה חסרה, דצמקוה חסרה כל שהוא הוא חסרון

כח טהרה, ורק צמקוה שיש צה' מי' סאה מים כשרים יש צהס כח טהרה, אבל צמעין כל שהוא מה דפסול לטבילת אדם אינו משום חסרון כח טהרה אלא שהוא דין צשיעור טבילה, וכן נראה מלשון הר"ש שצ' צפרק תינוקת הוצא צצ"י שכתב להכריע כשיטת הר"י וי"ל שרואין דצרי' כי אין להשיצ על הרואיה שהציא, וגס מישתצר הואיל ושיערו חכמים מי מקוה אמה על אמה צרוס ג' אמות מים שכל גופו עולה צהס, לא פליג צאדם לשער צכל אחד לפי גופו עכ"ל. מלשון זה מוכח דהטעם דמצידיקין מי' סאה צמעין הוא לשיעור טבילה, כיון דלמקצת צני אדם צעין שיעור זה שיהא כל גופו עולה צהס משו"ה הוי הדין לכל אדם שיהי' שיעור מים שיהי' ראוי לכל אדם שיהא גופו עולה צהס, ולפי"ז וי"ל דכח טהרה לטבילת אדם יש צמעין כל שהוא אלא דצעין מי' סאה לטבילה ומשו"ה לענין השקה של שאזנים שאני מקוה חסרה למעין כל שהוא דצמקוה חסרה אין צה' כלל כח טהרה לטבילת אדם, וצמעין כל שהוא יש צו כח טהרה, ומה שאין אדם מתטהר צו הוא מתמה שאינו טובל א"ע כראוי, והמים שאזנים המושקים למעין כל שהוא מקבלים כח טהרה כדיו המעין, וכשאיכא צשאזנים מי' סאה שהטבילה היא כראוי, כשר לטבילת אדם כמעין עצמו שאם הי' טובל צשיעור הראוי שיהי' כל גופו עולה הי' מתטהר:

ובן נראה להוכיח מהא דכתבו הר"ש והרא"ש לפרש צעדותו של ר' צדוק צוחלים צרבו על הנוטפים שהס כשרים דאסדהותי' הוא שאם אין צוחלים לחוד שיעור טבילה אלא"כ נוטפים משלימים להס אפ"ה כשר, הצאנו לעיל דצריהס, והנה צמי פירות תנן צמשנה דלא פוסלים ולא מעלים דאם היתה המקוה חסרה כל שהוא אין מי פירות משלימים, ורק כשהיתה שלמה כשר צנתן סאה ונטל סאה, היינו דאם הי' מעיקרא מקוה שלמה אז מתצטלים המי פירות צרוצ ומתכשרים גס הס, ומשו"ה כשר אח"כ צנתן סאה ונטל סאה עד רוצו כדאמרין צצמות דף פ"צ אף דאחר כך ליכא מי' סאה מים, מ"מ גס מי פירות משלימים כיון דצצר נכתשר, אבל אם מתחילה כשנפלו המי פירות לא הי' צמקוה מי' סאה לא מהני ציטול צרוצ שיתכשרו המי פירות להשלים את המקוה, וצע"כ הטעם צזה דלף שהמיעוט צטל צרוצ לא מהני כיון דהרוצ עצמו לא הי' לו כח טהרה, ולפי זה אם נאמר דלשיטת הסוברים דמעין אינו מטהר לאדם רק צמי' סאה הוא שזה לענין זה למי מקוה ואיך משלימים הנוטפים לווחלים אם אין צוחלים שיעור טבילה, שהוא צע"כ משום דין ציטול צרוצ כמש"כ למעלה, דאי מטעם השקה א"כ גס כשרצו הנוטפים על הזוחלים ליתכשרו ואיך משלימים נוטפים לווחלים, ואין לומר דשאני צוחלים ונוטפים ממים ומי פירות, דהלל גס מי פירות משלימים אם מתחילה היתה מקוה שלמה ונתן סאה ונטל סאה, אלא נראה שהטעם צזה משום דמעין מטהר

כאן ר' שמעון יחזק שיקא צצ"י

ככל שהוא חף לאדם, אלא דנענין שיעור לענינה
 יהיה מים שכל גופו עולה בהם, אבל כח הטהרה
 איכה בכל שהוא, ומשו"ה מתבטלים מיעוט הנוטפים
 ברוז הזוחלים ונעשים גם הם כזוחלים, ומשו"ה
 משלימים לשיעור טנילה :

עוד יש להוכיח כדנרנו מדברי ר"ת שכתב נת"ה
 בשמו הוצא צניאור הגר"א סק"ה להוכיח
 לטנילת אדם נעי מ' סאה דלף שהוא מעין נעין מ' סאה
 שנתלש וכו' מ' סאה דלף שהוא מעין נעין מ' סאה
 לאדם והרי הוא קטפרס דליו חצור ואיך מטרף
 המים שנגל לשיעור מ' סאה, אלא נראה דרק
 לענין מ' סאה במקוה שהחצור גורם נהמים כח
 טהרה שעי"ז שהם נמקום אחד מ' סאה זה נמים
 כח טהרה, וכ"ז שאינם חסונים מחצורים אין בהם
 כח טהרה כלל, אבל נמעין דמה דנעין מ' סאה
 לטנילת אדם הוא רק לשיעור טנילה שיהא כל
 גופו עולה בהם ולא פליגי בין אדם לאדם, לענין
 זה מהני אם איכה שיעור מים ע"י הטרפות של
 קטפרס וכן נלענ"ד מוכרח הענין לפימש"כ הריצ"ש
 נסי' רצ"ג הוצא צניאור סק"ה הכ"ל דכל זוחלים
 הם חסונים כקטפרס, וא"כ איך מטהרים מי
 מעין זוחלים לטנילת אדם לשיטת הסוגרים דנעין
 מ' סאה, דהרי זוחלים אי אפשר שיתחשב מ'
 סאה דהרי אינם מחצורים להטרף לחרצעים סאה,
 אם לא שנאמר כמה"כ דשאני הטרפות מ' סאה
 דמעין להטרפות מ' סאה דמקוה, דלענין מי
 מעין מהני גם קטפרס להטרף לשיעור מ' סאה
 כמה"כ :

והגר"א כתב בסק"ה להוכיח נגד שיטת
 הסוגרים דנעין מ' סאה לטנילת אדם
 נמי מעין ח"ל או מעין שיס צו מ' סאה, ענת"ה
 בשם ר"ת רא"י ממתני' ו' פ"ה גל וכו' וכבר תירץ
 דאמר מ' סאה כדי להתכסות צו האדם, ועט"ז
 סק"ו והמ"ל דלריך להתכסות כולו כאלת צהוד
 הגל, ולדרבה משם רא"י להיפוך דמטהר זוחלים
 אף לאדם וה"ה לטהר נכ"ש וכמ"ש הריצ"ש
 דטעמא דמעין מטהר זוחלין מה שאין כן במקוה
 משום דקטפרס אינו חצור משא"כ נמעין דמטהר
 בכל שהוא, ודברי הש"ך נסק"כ אינם צרורים.
 עכ"ל ודברי פלפלים נעני דל"כ הי' לו להוכיח
 מהא דאדם טונל צנהרות ומהא דלצובה דשמואל
 דענין מקוואות לנתי' משום שמה ירצו נוטפים
 על הזוחלים, דמפורש להדיא דזוחלים מטהרים
 אדם, ולפימש"כ אינו ענין זה לזה דלף אם נימא
 דזוחלים ליכא חצור להטרף למ' סאה הוא רק
 למי גשמים שהחצור גורם דין טהרה אבל לענין
 שיעור טנילה שפיר מטרפים דהרי איכה מ"ו
 שיעור מים שכל גופו עולה בהם אף לאדם
 גדול :

אמנם במדכי צנעות הוצא צנ"י כתב ח"ל
 ראז"ה הקשה הא"ך טונלים צנהר והלא
 קטפרס דרך ירידתם, וי"ל דהא דלמריקן קטפרס
 אינו חצור היינו לטנול למעלה מן הקטפרס, אבל
 למטה שפיר למי כדלמריקן פרק אין דורשים ג'

גומיות וכו' וכתב הנ"י לזכות דנרי עפ"י ההלכה,
 וכתב לתרץ קושית הראז"ה דזרכים אחרים ולצוקף
 מסיק ד"ל שאין אותו שיפוע נקרא קטפרס אלא
 כשהוא משופע ביותר. יעו"ש. והנה נראה דגם
 קושית הראז"ה והשקלא וטריא דנ"י הוא ג"כ
 לענין טנילת אדם דנעין מ' סאה גם נמי מעין,
 דאל"ה פשיטא דאין טונלים נמי גשמים כשהם
 זוחלים, ומזה מוכח דס"ל כהגר"א דגם נמי מעין
 לא היו קטפרס חצור לירוף מ' סאה ונד"מ
 סימן זה סק"ו כתב אחרי שהציא דנרי הנ"י האלו
 ח"ל ודנרי ז"ע והם נהיפוך ממ"ש ר"ש סימן
 זה דהמעין מטרף מתחילתו לסופו מ' סאה והציא
 מן התוספתא רא"י לדנרי וכו' שכתבתי לעיל
 ואל"כ מוכרח הוא כדנרי ראז"ה ומיהו אפשר
 לומר הא דמעין מטרף היינו דוקא במקום שאינו
 משופע וז"ע. עכ"ל. ח"ל הנ"י נריש הסימן
 ומשמע שאם המים משוכים כגון מעין שהוא
 זוחל ואין צדו מקום ממנו מ' סאה, אבל כשתרף
 כל המים שמתחילה ועד סוף הם מ' סאה טונלים
 בכל מקום ממנו שגוף הנטבל מתכסה צו זין שיהא
 אדם צין שיהא כלי לדנרי הכל ורא"י מדתניא
 בתוספתא ומייתי לי' ר"ש צפ"ה דמ"ו מקוואות,
 איזהו חרדלית מי גשמים הצאים מדרון ורא"י
 אותם אם יש מתחילתן ועד סופן מ' סאה מטנילים
 בהם ואם לאו אין מטנילים בהם דנרי צ"ג, צ"ה
 אומרים אין מטנילים בהם עד שיהא לפני' עוגל
 מ' סאה הרי שאעפ"י שאין בה מ' סאה אלא
 בירוף מתחילתן ועד סופן מטנילים בה לנ"ש,
 וע"כ לא פליגי צ"ה עליהו אלא משום דקטפרס
 לא הוא חצור או משום דאין הנוטפים מטהרים
 אלא צאצורו, וכ"נ ממ"ש רבינו שמעון צפ"ה
 דמקוואות משנה שנית דאיכה לאוקמי הך דתלמי
 לאדם וכגון שאין מ' סאה ממקום מוצא המים עד
 התלמי אלא עד הנריכה יש מ' סאה. עכ"ל. והנה
 מדברי הנ"י אלו מוכח דנמעין לא איכפת לן מה
 שהוא קטפרס דלעולם מטרף מה שמתחילה עד
 לצוקף לשיעור מ' סאה ומותר לטנול צו בכל מקום
 שמתכסה גופו לכו"ע, וזה סותר למה ששקיל
 וטרי בקושית ראז"ה ומה שרצה הד"מ להוכיח
 מדברי הנ"י נריש הסי' שסובר כתירון ראז"ה,
 לענ"ד אינו כן, דכל הרוואה יראה דמדנרי אלו
 מוכח להיפוך דהרי כתב מפורש דמותר לטנול
 צכ"מ שגופו מתכסה צו, וע"כ קושית הד"מ על
 הנ"י מה שדנרי סותרים זל"ז היא קושיא גדולה,
 ונעיקר הענין אף שאיני כדאי להכריע צין הקדושים
 אלו אבל תורה היא וללמוד חנו צרכים,
 והדרך הישרה צה לענ"ד כמה"כ, וכו' שמוכיחים
 דנרי הנ"י נריש הסי' וכו' שכתב שמתר לטנול
 בכל מקום שגופו מתכסה צו, שדנריס מורים להדיא
 דלענין שיעור מ' סאה נמעין מהני לכו"ע לנרף
 כל המעין אף שיהי' בקטפרס וממילא מתורץ
 קושית הראז"ה צפשטות :

ובעיקר הדבר שכתב הגר"א צפ"ה הנ"ל וצ"ק
 צ"א ח"ל וזהו הטעם דמעין מטהר

זוחלים ומקוה צאצורו דוקא
 מטרפים למ' סאה משא"כ מי
 וכמש"כ הריצ"ש, וע"ש צמ"י רל
 מרפסין אינרי לענ"ד, דמדנרי ו
 שאין נוטפים מטהרים זוחלים
 דליכא צירוף מ' סאה, דזוחל
 דאינו חצור, וזה סותר כל דנו
 דהרי הר"ש והרמז"ס והרא"ש
 הדי צפ"ה דמקוואות נמעין
 שאינם שיה למקוה לטהר צל;
 שהוא, צד מקום שדין משותף
 שיה למקוה, ולענין כל שהוא
 אף שמתר בכל שהוא אינו מנ
 ודאי משום דנזיה"כ הוא ד
 מטהרים רק צאצורו וכמש"כ
 דלא נקרא מקוה מים אלא צל;
 ועומדים. וכן מוכח להדיא ו
 דף ל"א ע"ג ד"ה גזירה. יעו"ש
 מדנרי הנ"י שהצאו שכ"ד ע'
 אלא משום דקטפרס לא היו
 דאין הנוטפים מטהרים אלא צו
 חצרון הטרפות מ' סאה אין
 זוחלים וכן מוכח להדיא מל;
 דליף שני הדינים מהכתוב, דמ
 מעין מטהר בכל שהוא אף מקוה
 ת"ל אך מעין המעין מטהר
 סאה וכו' אי מה מעין מטהר
 מטהר זוחלים תלמוד לומר
 מטהר זוחלים והמקוה צאצו
 מקוה מטהר זוחלים אלא דהח
 ארצעים סאה משום דקטפרס
 לנו למילף מקרא, וזה דוחק לו
 מקרא דקטפרס אינו חצור
 כקטפרס, וצריצ"ש ס"ו רצ"ג
 שיהי' פסול זוחלים משום ח'
 מ' סאה רק שכתב שם דכל;
 ואדרבה מדנרי שם מוכח ג'
 מטהר זוחלים הוא פסול אחר
 מ' סאה, שדן שם לענין מקוה
 צרוס ג' אמות שצעה שאדם נ
 שמתפריס חוץ למקוה שאסור
 צה"ל, שהרי נשעת טנילה ש
 מתכסה צמים אף המקוה חסר
 לה מטרפים ואף אם יהי' עו
 שיעור ערוצ מקוואות שהרי
 כצאצורו וידוע שאין המקו
 אלא צאצורו; וגם שערוב מו
 המערבים שני המקוואות הם מ
 צעומם במקומם הטבעי
 צהיותם זוחלים שזהו נקרא י
 ואף לזכאורה גם לדנרי הרי
 כל זוחלים הם קטפרס, א"כ
 שיעור מ' סאה דהרי אינם
 קרא למעט שאין מקוה מטהר

הַפִּיּוּשׁ אֲשֶׁר חָפְרוּ בְיָמֵי אַבְרָהָם
 אָבִיו וַיִּסְתַּמּוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת
 אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת בְּשֵׁמֹת
 אֲשֶׁר־קָרָא לָהֶן אָבִיו: **א** וַיַּחְפְּרוּ
 עֲבָדֵי־יִצְחָק בְּנַחַל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר
 מַיִם חַיִּים: **ב** וַיְרִיבוּ רַעֲי גֵרָר עִסְרָעִי
 יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַפִּיּוּשׁ וַיִּקְרָא שֵׁם־
 הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עַמּוֹ: **ג**
 וַיַּחְפְּרוּ בְּאֵר אַחֲרַת וַיְרִיבוּ גַם־
 עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שְׁמֹנֶה: **ד** וַיַּעֲתֶק
 מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֲרַת וְלֹא רָבוּ
 עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת וַיֹּאמֶר
 בְּיַעֲקֹב הִרְחִיב יְהוָה לָנוּ וּפְרִינוּ
 בְּאֶרֶץ: **ה** רַבִּיעִי כֹג וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שֶׁבַע:
ו וַיִּבֶן אֱלֹו יְהוָה בְּלִילָה הַהוּא

די חפרו ביומי אברהם אבוי
 ויסמונו פלשתאי בתר דמית
 אברהם וקרא להן שמות בשמות
 די הוה קרי להן אבוי: **א** וחפרו
 עבדי יצחק בנחלא ואשכחו תמן
 בירא דמין נבעין: **ב** ונצו רעותא
 דגרר עם רעותא דיצחק למימר
 די קנא מיא וקרא שמא דבירא
 עסקא ארי אתעסיקו עמה:
ג וחפרו בירא אחרי ונצו אף
 עלה וקרא שמא שמונה:
ד ואסתלק מתמן וחפר בירא
 אחרי וקא נצו עלה וקרא שמא
 רחבות ואמר ארי כען אפתי י
 קנא וניפוש (ניא ויפושנא)
ה בארעא: **ו** ואסתלק מתמן באר
 שבע: **ז** ואתגלי לה י בליקיא
 ההוא ואמר אנא אלהה דאברהם

אבוי קא תרח
 מימרי ואברכך
 בדי אברהם ע
 תמן מדבחה ו
 ופרס תמן משנ
 עבדי יצחק ביר
 אזל קותה מגרר

כד. אל תירא
 השפלה
 ולא ידע אן יפכה
 לא
כו. ואבימלך

וכוא דבר ידוע.
 כרגישו ודרשו (כ"ו)
 עוד למח הולך
 ואם לעכסו מלו
 דברים שאין לנו
 לתרץ מה שיקשה
 ינחק לכרות לו
 אצרכס (כ"ח כ)
 ומה מיוחד היה
 שהולך לשבועת
 ואמר שיראח אצו
 ללד שסס חפרו
 ראיתי שכתוב ה
 בארנו הוא ובניו
 ינחק, ועדיין קושי
 לברית ינחק, אשר
 פי מטעם גרר
 אצרכס והולרכו

כז. פחד ומורא מאן
 בנדלו זה, והוא אומר
 שומע נדרו. **כח**

לקט בהיר

רש"י

(רא"ם): **בב** אין זה פי' המינה כי פי' עשק כמו עסק
 שייך שמאלית וסמ"ך מחלפים כמו מאורעה מאורסה,
 שטן שטן, ועסק נקרא גם אם יהיה ההמעסקות בטוב
 ובנות, משא"כ ערעור הוא דוקא עסק רע, אלא אמר
 שעשק זו היא ערעור, שאל"כ אין לך דבר בין ב' בני אדם
 שאינו עסק, אלא ודאי שם זה יגיד שהיתה ערעור, אבל אין הכרח שהיתה מריצה שהוא יותר מערעור (רא"ם): **כג**
 הכתוב מפרש למה לא קרא שמו ערעור או מריצה שהוא יותר מצורר, כי נתעסקו כלומר היה שם עסק רב וטירדה רבה,
 ואמר עמו שהיתה ההמעסקות עם ינחק, אלא שהיתה עליה בשביל הבאר, וחזר לומר שהיתה עסק זה ע"י ערעור והוסיק
 מיצת במריצה כדי לפרש מיצת ערעור שענינו מריצה (רא"ם): **כד** מציא התרגום שלא חטעה לומר שהוא"ו הוא וא"ו
 המוסיק ונשאר המיצה בלשון עבר שב' דברים היה כבר ה' הרחיב לנו וגם פרינו כבר, לא כן הוא, אלא הוא"ו מהפך את
 המיצה לעמיד שעל ידי שהרחיב לנו יהיה זאת שניפוש בארעא (רא"ם), ובתרגום אונקלוס שלפני בעל ש"ס היה כתוב
 ויפשיניה ואמר הוא שזה לשון עבר, ולזה מסיק רש"י פליג אוןקלוס, אבל בחומשים שלפנינו לא ראיתי אלא ויפוש, וכמו
 שהיתה לפני רש"י ז"ל, וחזן מזה נראה שאין זה לשון כלל לא לשון עבר ולא לשון עמיד ולא לשון הוה (דע"י), ואני ראיתי
 בדפוס אחד שהגיה בין ב' חזי לננה "ס"א ויפושנא" אבל גם זה לשון עמיד, אלא החילוק ויפוש שאנחנו מעממינו נפרה,
 ויפושנא פירושו שהקב"ה יפרה אותנו, ופשוט הוא שאין זו גירסא מדוייקת שפי' ופרינו שאנחנו נפרה:

חזר וחפרן: **כ** עשק. ערעור(י): **כי** התעשקו
 עמו. (נתעסקו(י) עמו עליה במריצה וערעור:
כח) שמונה. משמ"ע: **כז**) ופרינו בארץ.
 כתרגומו ויפוש בארעא(י):

36

היאך יהנו לו הם רשות, והם אמרו: תקלה לנו מפני הנסוּת. אבל הם אמרו במקום אחר, כי נחל גרר שם מקום, או שהנחל נמשך מגרר אל ארץ אחרת. וכאשר קנאו בו פלשתים, הם השרים אשר בגרר מדינת המלך, סתמו הבארות אשר לו מירשת אביו בגבול עיר גרר, והמלך שלחו מעיר מושב בסאו והלך לו לעיר אחרת, ואולי איננה ממלכותו, אף על פי שהיא בארץ פלשתים, ושם בארות אחרים שתפר אברהם שגר במקום ההוא ימים, ופלשתים יושבי הארץ פאשר מה אברהם, ויצחק לא ישב שם, סתמום, ולא לשנאתו, רק בימי אברהם לא רצו לסתמם מפני כבודו, כי אמרו אולי ישוב לשבת בארץ, ולכן שב יצחק ויחפר אותם, ורועי נחל גרר רבו עמו לאמר לנו המים.

והפעם לאמר, הנה הבאר בנחל ומימי הנחל הם אשר ימצו שם, ומתמציתם ימלא הכור, והנחל יתמעט בהם, והנה הם שלנו. ועל פן הוקיר הכתוב: וימצאו שם באר מים חיים, לאמר כי הנה מקור נובע מים חיים, אין מימיו מן הנחל, פאשר אמרו מריבו.

טוב ירושלים

ואין הדבר כך, כי אין נתנו לו רשות לחזור ולחפור אותם, הרי אמרו "תקלה הם לנו מפני הגייסות". אלא הבארות הנזכרים כאן הם בארות אחרים, והיו במקום אחר, כי נחל גרר הוא שם מקום, או שהיה הנחל נמשך מגרר אל ארץ אחרת. וכאשר קנאו בו פלשתים, דהיינו השרים של בירת המלך, הם סתמו את הבארות שהיו לו בירושה מאביו בתחום העיר גרר, והמלך שלח אותו מעיר מושב בסאו והלך לו אל עיר אחרת, ואולי עיר זו לא היתה בתחום ממלכתו, אעפ"י שגם היא היתה בארץ פלשתים, ושם היו בארות אחרים שחפר אברהם כשהיה גר במקום ההוא זמן מה. וכאשר מת אברהם, ויצחק לא היה גר שם, סתמו אותם הפלשתים תושבי המקום, לא מפני ששנאו אותו, אלא שבימי אברהם לא רצו לסתום אותם מפני כבודו, כי חשבו שאולי יתישב שוב שם, ולכן יצחק חזר ויחפר אותם בנחל. ורועי נחל גרר רבו עמו "לאמר לנו המים".

והפירוש של "לאמר" הוא*, שאמרו, הלא הבאר היא בנחל, ומי הנחל הם שמתאספים בו, וממים אלה מתמלא הכור, והנחל מתמעט על ידם, ומכיון שכן יוצא שהמים הם שלנו. ולכן הפסוק מציין: וימצאו שם באר "מים חיים", לומר בזה שהבאר היה מעיין נובע מים חיים, ולא היו מימיו מהנחל כמו שאמרו יריבו*.

פני ירושלים

לנו מפני הגייסות". ד. הבארות שחפר יצחק בנחל היו בארות חדשים.

ופשט הפסוקים לרש"י הוא כך: ויקנאו אותו פלשתים. ועוד לפני כן, אחרי מות אברהם, וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו בגרר סתמום פלשתים וימלאום עפר, מפני שאמרו "תקלה הם לנו מפני הגייסות". וכאשר הפלשתים קנאו ביצחק, ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו וגו' וילך משם יצחק ויהן בנחל העיר גרר וישב שם. ולפני צאתו מגרר וישב יצחק ויחפור את בארות המים הנ"ל אשר חפרו בימי אברהם אביו בגרר, ויסתמום פלשתים כנ"ל אחרי מות אברהם וגו'. וכאשר בא נחל גרר ויחפרו עבדי יצחק בנחל בארות חדשים וימצאו שם באר מים חיים.

מפני הגייסות. כמו שמפרש רש"י לעיל בפסוק ט"ו.

לא היתה בתחום ממלכתו, שהרי לרבינו הפלשתים סתמו לו את הבארות מתוך קנאה, וא"כ מהסתם לא היו נותנים לו לחפור גם בנחל גרר.

בארץ פלשתים, שהרי ה' אמר לו שישכון בארץ

(כ) ויקרא שם הבאר
לא כבוד גדול
פי בא להודיע דבר
ולכן הוקיר באר מן

ויקרא הראשון
וכמה מלחמות עד
שקרא אותו בשמו
ישבי יהודה וירושלם
קרא שקמה רחובות,
ירחיב את גבולנו, ו
שהוא לעתיד. וכתוב
שכל העמים יעבדוה

(כ) ויקרא שם הבאר
בו כבוד גדול ל
הבארות ענין נסתר, ו
אלהים אשר יעשו בני
את ה' * (ירמיה י"ג). ו
ועשו אתנו כמה מחלו
קשה מהראשון, רומז
אחשוורוש בתחילת מי
לשטנה עד שהחריבו:
השלישי, שיבנה במהו
(דברים י"ח): ואם יר
השלישי: ורחבה ונסב
את ה' שכם אחר*.

כאן היו בעיר האחרת שי
הפלשתים את הבארות
קנאה, ובעיר האחרת סו
אחרי מות אברהם. הס
שחפר יצחק בנחל היו
שם.
ופשט הפסוקים לדעו
פלשתים, ולכן וכל הבאו
אברהם אביו כגור סתמו
לזה ויאמר אבימלך אל י
יצחק ויחן בעיר אחרת ש
ישב שם. כעיר זו היה
בארות, וכאשר יצחק בו
בארות המים אשר חפר
ויסתמום פלשתים אחרי
בהפירות אלה ויחפרו עב
מים חיים.

גולגולת (כו - י"ט, י"ח)